

*Massiv uppslutning bakom uppropen
Möt James Velasquez, FAD på Swoon
Höjda löner för dubbare*

#metoo

Vad händer nu?

**Så ska cirkus-
konsten stärkas**

Nu ska vi uppnå resultat mot trakasserier!

#METOO, #TYSTNADTAGNING, #visjungert, #tystdansa, #metoobackstage fortsätter! Uppropen pågår och vi är alla med om en enastående folkrörelse som vi inte sett maken till när det gäller att lyfta upp maktmissbruk, kränkningar och trakasserier i ljuset. Denna gång ska vi uppnå goda resultat, vittnesmålen ska inte vara förgäves.

Jag fick frågan av en fransk journalist vid läsningen av vittnesmål på Södra teatern i Stockholm varför jag trodde detta blivit så oerhört starkt just i Sverige. En tanke jag framförde var att sedan början av 2000-talet, de första 10 åren, var utvecklingen stor i Sverige när det gäller jämställdheten på scenen och i filmvärlden. Vad är det vi visar på våra scener och filmer? Hur väljs repertoar? Ur vems perspektiv berättas historien? Hur motverkar vi stereotypa rollbesättningar?

Ett flertal aktiviteter präglade jämställdhetsfrågorna. Våra teaterhögskolor genomförde ett treårigt projekt: *Att gestalta kön*. Regeringen tillsatte utredningen *Plats på scen*. Teaterförbundet och arbetsgivarorganisationen Svensk Scenkonst genomförde två årslånga utbildningar för chefer i genus och jämställdhet. Inspirationsdagar i ämnet arrangerades tillsammans med filmregissörer och filmproducenter. Vi har alltså en stark grund att stå på när det gäller vad vi gestaltar för publiken. Men vi missade vad som hände "utanför", när kameran inte rullar och vad som sker i kulisserna. Och vi missade den maktutövning som många utsatts för när det gäller att få och/eller behålla ett jobb.

I detta nummer av Scen & film berättas om de aktiviteter som nu är igångsatta med hög prioritet för att uppnå en långsiktig attitydförändring när det handlar om trakasserier och kränkningar, en nolltolerans. Vi tillsätter en oberoende gransknings- och åtgärdskommission med uppgift att "ta fram konkreta förslag på åtgärder för att förebygga, uppmärksamma och hantera alla former av trakasserier".

Ett bra underlag för kommissionens arbete är den enkät som gått ut till alla yrkesverksamma medlemmar och som jag hoppas ska ge en bra och tydlig bild av vår arbetsmiljö, inom scenkonsten och filmen. Vi behöver på djupet analysera de bakomliggande

faktorerna till den tystnadskultur som tyvärr präglat vår bransch alldeles för länge. Kommissionen ska slutrapportera i april 2018.

Teaterförbundet för scen och film har inbjudit alla ordföranden i våra yrkes- och lokalavdelningar för information i dessa frågor. Det är viktigt att förtroendevalda på våra arbetsplatser vet hur de ska kunna stödja, hjälpa och vara aktiva när det gäller vidare hantering av olika fall.

NÅGRA POSITIVA ORD OM svensk film i andra länder. 2017 har varit något av ett rekordår för film på olika festivaler världen över och inte minst har många filmer prisbelönats. I olika genrer kort-, dokumentär- och långfilm även för barn och unga, har svensk film rönt stor framgång både hos kritiker och publikmässigt, öppnat festivaler och vunnit stora priser. Från 2018 kommer ett nytt stödsystem att sjösättas, inte allt på en gång men steg för steg. Den nya statliga filmpolitiken ska nu upp till bevis för att denna framgång för svensk film ska fortsätta. Det behövs en stark finansiering som garanterar goda arbetsvillkor för alla filmarbetare. Goda utvecklingsmöjligheter och säkra produktionsvillkor.

Vi har ett stort jobb framför oss för att uppnå en god arbetsmiljö, utan kränkningar och med möjligheter till kreativ utveckling inom våra konstformer. Teaterförbundet för scen och film prioriterar dessa frågor.

Gott Nytt 2018!

ANNA CARLSON
ORDFÖRANDE

PÅ OMSLAGET: FRIDA GUSTAVSSON I SWOON

FOTO: CARL BREDBERG

SCEN & FILM – TEATERFÖRBUNDETS TIDNING

Utkommer med sju nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.

Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Mika Romanus**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Återkommande medarbetare: **Ylva Lagercrantz Spindler, Gert Lundstedt, Kristian Pohl**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Jörgen Bergmark, Måns Clausen,**

Eleonor Fahlén, Amy Fee, Bengt Fröderberg, Minna Krook, Shebly

Niavarani, Julia Reinhard, Mika Romanus, Martyna Lisowska.

scen & film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se, magdalena.boman@teaterforbundet.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Alex Simonsson Tel: 08-545 160 63.

e-post: alex@sb-media.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2017.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter

Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se

#närmusikentystnar #metoobackstage #metoo #tystnadtagnin #visjungenrut #tystdansa #närmusikent
 #visjungenrut #tystdansa #närmusikentystnar #metoobackstage #metoo #tystnadtagnin #visjungenrut
 #stage #metoo #tystnadtagnin #visjungenrut #tystdansa #närmusikentystnar #metoobackstage #meto
 #tystnadtagnin #visjungenrut #tystdansa #närmusikentystnar #inteförhandlingsbart #meto
 #visjungenrut #tystdansa #närmusikentystnar #metoobackstage #me
 #visjungenrut #tystdansa #närmusikentystnar #metoobackst
 #metoo #tystnadtagnin #visjungenrut #tystd
 #närmusikentystnar #metoobackstage #me
 #tystnadtagnin #visjungenrut #tystd
 #närmusikentystnar #metoob
 #metoo #tystnadtagnin #v
 #inteförhandlingsbart #m
 #tystnadtagnin #visjun
 #tystdansa #närm
 #metoobackst
 #metoo #tys

7-13

#metoo – detta har hänt

18

26

34

Innehåll nr 7-2017

4 MÅNADENS BILD

Scenograf: Moa Möller.

7 MED ANLEDNING AV #METOO

Enkäter utskickade till medlemmarna.

12 NOLLTOLERANS OCH AVTAL I HELA PRODUKTIONSKEDJAN

Debatt om #metoo på Stockholms filmfestival.

13 FILM- OCH TV-PRODUCENTER SAMLAR SIG

Eva Hamilton: Ett ordentligt arbete i branschen har startat.

18 TVÅ KULTURER MÖTS VID INSPELNINGEN AV SWOON

Spindeln i nätet, James Velasquez, reder ut vad en FAD gör.

26 INTERVJU: ANTON LUNDQVIST

Ett skämt, tänkte Anton, när Anna Carlson ringde om Sâstaholmspriset.

28 BOKKRÖNIKA: BÄSTA AVKOPPLINGEN I JUL.

30 SHOSHANA KUSHNER SLUTAR PÅ KANSLIET

Efter 29 år lämnar den administrativa chefen sitt jobb.

34 VARFÖR JOBBAR DU FACKLIGT?

Dansaren Sarah Bellugi om arbetet på Skånes dansteater.

Nästa nummer kommer den 14 februari

Presstopp den 26 januari

18 Frida Gustavsson och Albin Grenholm i Swoon. Foto: Aril Wretblad.

26 Anton Lundqvist fick Sâstaholmspriset.
 Foto: Magdalena Boman.

34 Sarah Bellugi. Foto: Nille Leander.

Moa vill synliggöra publiken

Namn: Moa Möller.

Ålder: 36 år.

Yrke: Scenograf/kostymdesigner.

Det bästa med ditt yrke: Att undersöka mötet mellan regi och scenografi, människa och ting, men framför allt

relationen mellan scen och salong. Publiken är den sista pusselbiten, utan den blir föreställningen inte klar.

Aktuell med: Formgivit en biograf ihop med Ulla Kassius på Liljevalchs till filmen *Lyubov – kärlek på ryska*, en film av Staffan Julén.

Kulturupplevelse som inspirerar: Jag ser mycket samtidskonst, går alltid till stadens moderna museum när jag reser, besöker konstmässor som Venedigbiennalen. Jag ser också en väldig massa teater.

Vincent Sjögren

SÄLLAN SER VI TEATERBILDER i dagsljus. Till Riksteaterns pjäs *Allt som är värt vände* scenografen Moa Möller ut och in på scenografen och satte spegel på utsidan av scenrummet för att publiken skulle få syn på sig själva och varandra innan de gick in och satte sig ned för att titta på föreställningen. Moa ville synliggöra publiken och själva platsen.

– Vi spelade för högstadiet och gymnasiet, en monolog om psykisk ohälsa. Skådespelaren Peter Jansson var ensam på scenen men föreställningen var interaktiv, publiken läste från lappar som delades ut. Fem stycken ur publiken lånade ut sig till var sin roll.

Vincent Sjögren

– Regissören Isak Hjelmkog och jag samtalade mycket om hur vi skulle kunna få ungdomarna att känna sig trygga och vilja medverka. Riksteatern är alltid gäst på de skolor de spelar på, eleverna har själva inte valt att gå på teater. Att ovanpå det be om deras medverkan är att kräva mycket. Jag frågade mig hur jag som scenograf kunde underlätta den.

Publiken möttes av den stora spegeln med två dörrar i, de fick själva välja vilken de ville gå in genom. Den som ville kunde passa på att rätta till frisyrerna för att slippa tänka på det när föreställningen väl börjar.

Moa valde att inte jobba med några svarta intäckningar, pjäsen spelades i dagsljus. Hon undvek allt teatralt för att göra det lättare för ungdomarna att medverka, de skulle inte känna sig tvingade att gestalta roller utan bara låna ut sin röst och sin kropp.

– Det första som händer är dessutom att skådespelaren utsätter sig för något lite pinsamt, som att ha på sig en otymplig varmkorvdräkt. Det var ett sätt att skapa en bjussig start. Vi kan inte begära mer av publiken än vad vi själva utsätter oss för.

Sirqus Alfon – ett av 60-talet cirkuskompanier i Sverige.

Så stärks cirkuskonsten

Nycirkusen behöver få fler speltillfällen för att nå en större publik. Det framgår av en ny rapport från Kulturrådet som kartlagt den samtida cirkusen.

FÖR ATT FÅ MER cirkus på svenska scener finns en rad förslag, bland annat bättre produktionsvillkor och kunskaphöjande insatser på alla nivåer.

Arrangörerna behöver lära sig mer om cirkus som konstform, vilka aktörer som finns och vad som krävs för att arrangera en cirkusföreställning när det gäller exempelvis lokaler, teknik och säkerhet. Även scenkonstinstitutioner har behov av den kunskapen för att kunna ta in cirkus i sin verksamhet genom samarbeten och residens.

Politiker och tjänstemän behöver veta mer om produktionsprocessen.

Utövarna behöver stöd och kunskap för att kunna ta del av de strukturer som redan finns på scenkonstområdet. Det finns tre organisationer som jobbar för att främja den samtida cirkusen: branschorganisationen Manegen, och plattformarna Subtopia i Stockholm och Karavan i Malmö. Manegen, som ansvarar bland annat för daglig träning för cirkusartister på två orter, har i dag bara en deltidsanställd. Enligt rapporten skulle organisationen behöva stärkas för att fungera som en förmedlande länk – sådana behövs – mellan utövare och arrangörer.

Genomgången av finansiering visar att staten är den största finansören för fria

cirkusaktörer via projektmedel från Kulturrådet. Projektstödet är dock inte anpassat till cirkuskompanier, som ofta har en längre produktionsprocess. 14 kompanier har fått projektstöd mellan 2012 och 2016. Under den tiden ökade det statliga stödet till cirkusområdet från 9,4 till 13,5 miljoner kronor. Cirkus Cirkör, som är den stora aktören, har statligt stöd som regional institution.

Svårigheten med att få speltillfällen för en publik i Sverige gör att artister och kompanier söker sig utomlands. Enligt branschens egna beräkningar finns ungefär 350 utövare inom nycirkus, av dem arbetar 50 mestadels i utlandet.

– Med tanke på att vi har en högklassig högskoleutbildning (DOCH) bör publiken i Sverige i större utsträckning få ta del av resultat och investeringar som görs i utbildningen. Publiken borde inte hindras av att strukturerna är svaga, säger en av rapportförfattarna, Jochum Landin vid Kulturrådet.

Kulturdepartementet har ännu inte hunnit ta ställning till förslagen i rapporten: KAJSA OLSSON

Rapporten: *Professionell samtida cirkus: en kartläggning* finns på Kulturrådets hemsida.

Tror du att #metoo leder till förändring på sikt?

Svara **Ja** eller **Nej** på:
www.teaterforbundet.se

Fråga i förra numret:

Har du känt dig hotad på grund av ditt jobb?

Ja 30 %

Nej 70 %

BAROMETERN

Tror du att #metoo leder till förändring på sikt?

"Ja, sådana här kulturbeteenden kommer inte accepteras i framtiden"

Suzanna Dilber, skådespelare:

– Ja, det kommer vi definitivt. För 30 år sedan hade teatrarna inte en restriktiv alkoholpolicy, folk drack ymnigt. I dag ser vi inte längre att någon går in på scen med en öl i handen. På samma sätt kommer toleransen för sexuella trakasserier förändras. Den här typen av beteendekultur kommer inte att accepteras i framtiden. Vi ser början till en ny tid.

"Jag hoppas de som sitter på makten agerar konkret"

Mimmo Hildén, B-foto:

– Jag hoppas det blir en förändring på sikt. Jag är glad över det genomslag som rörelsen och upproppen fått. Men som frilansare och kvinna i vår bransch är du sårbar. Branschen är ojämlig och mansdominerad. Folk är rädda för att mista sitt jobb och uppdragen är korta. Just nu känns det som om kvinnor har blivit modigare. Större produktionsbolag som återkommande gör film kan nog utvecklas och skriva vettiga policys. Men för att komma åt problemet måste de som besitter makten agera konkret. Det räcker inte bara med policys och papper. Kvinnor måste också våga säga ifrån.

"Nja, lite osäkert, patriarkatet raseras inte över en natt"

Jörgen Bergmark, filmregissör:

– Jag hoppas det, men vi står mitt i en revolution just nu. Det råder ett tillstånd av kaos, och vi vet inte vilken väg allt tar. Kvinnor har visat vägen, att organisera sig stärker både individer och kollektiv, och jag föreställer mig att saker och ting inte kan fortsätta som förut. Jag hoppas att det här också uppmuntrar männens förmåga och att vilja säga ifrån, att det leder till självreflektion och nya insikter. På kort sikt tror jag på förändring, men på lång sikt är jag osäker. Patriarkatet är en struktur som inte går att radera över en natt, både män och kvinnor är formade av det.

Enkät om sextrakasserier till medlemmarna

Strax före jul skickades en enkät ut via mejl till alla medlemmar i Teaterförbundet med fokus på sexuella trakasserier. Passa på att svara på frågorna. Det tar inte lång tid.

FÖR FÖRSTA GÅNGEN på sju år gör Teaterförbundet för scen och film en undersökning liknande den som genomfördes i samarbete med SR:s Ekot. Denna är mer utförlig och har för avsikt att kartlägga samband och strukturer på arbetsplatser där olika former av trakasserier har ägt rum. Studien inbegriper både arbetsgivare och arbetstagare.

– Våra medlemmar har fått enkäten, liksom alla anställda på institutionsteatrarna, säger förbundsdirektör Mika Romanus.

Teaterförbundet bestämde sig för att göra en ny enkät bland sina medlemmar och etablerade tidigt ett samarbete med Svensk scenkonst, som beslutade sig för att göra en liknande studie av sina medlemsorganisationer. SIFO fick i uppdrag att genomföra en undersökning. Därefter har Symf (Sveriges yrkesmusikerförbund) Musikerförbundet och Film och TV-producenterna blivit samarbetspartners i projektet.

Studien fokuserar främst på händelser under de senaste tolv månaderna, men den ställer även frågor utifrån ett längre perspektiv. Syftet är att ta reda på i vilken utsträckning sexuella trakasserier förekommer, om de anmäls eller inte och vilka attityder det finns kring trakasserier.

– Vi vill få ett grepp om vilken typ av trakasserier som före-

kommer på arbetsplatserna, exempelvis om de är av fysisk eller verbal art, säger Mika Romanus.

Respondenterna får svara frågor om vilken yrkeskategori de tillhör, var de befann sig när de blev utsatta, av vem och i vilket sammanhang de blev utsatta för trakasserier. Var det på jobbet eller efter arbetsdagens slut?

Medlemmarna har ett par veckor på sig att svara på enkäten. Till cheferna på institutionsteatrarna och på filmområdet görs en särskild studie som drar igång efter nyår.

– Jag hoppas att chefsintervjuerna har mer fokus på tystnadskulturen. Vi vill veta om och i så fall varför en anmälan inte har lett till ordentliga åtgärder, säger Mika Romanus.

De delar som vänder sig till filmsidan görs i samarbete med Film och TV-producenterna. Generalsekreteraren Johan Holmer berättar att enkäterna kommer att skickas ut till produktionsbolag som jobbat med både film och tv-drama. Arbetet påbörjas under januari. Enkätsvaren blir sedan ett viktigt underlag för den oberoende åtgärds- och granskningskommissionen, som ska redovisa sitt resultat i april.

MAGDALENA BOMAN

Orsaker till tystnadskulturen ska analyseras

Teaterförbundet och Svensk Scenkonst tillsätter en gemensam gransknings- och åtgärdskommission för att syna tystnadskulturen på teatrarna och dessutom att analysera bakomliggande orsaker.

Mikael Brännvall, vd Svensk scenkonst

PARTERNA HAR KOMMIT överens om att söka extern expertis från arbetsfält utanför scenkonstområdet. Personer med bred kunskap om exempelvis arbetsmarknad, juridik, genus och etik.

– Kommissionens uppgift är att ge konkreta förslag på hur vi kommer tillrätta med trakasserier. Den ska även identifiera hinder och föreslå hur vi kan arbeta långsiktigt med den här typen av problem, säger Mikael Brännvall, vd på arbetsgivarorganisationen Svensk scenkonst.

Det pågår redan idag ett arbete vid de enskilda institutionerna, utifrån arbetsplatsens egna förutsättningar och behov, som en följd av #metoo. Men Mikael Brännvall poängterar betydelsen av att ar-

beta med olika tidshorisoner när det gäller den här typen av stora frågor.

– Vi måste tänka efter vilka åtgärder som är de rätta på sikt. Det handlar om att förändra arbetsplatskulturer. Det kräver att man jobbar väldigt tydligt, kraftfullt och med lång uthållighet. Det är ett flerårigt arbete, säger Mikael Brännvall.

Enkäterna som Teaterförbundet och Svensk scenkonst tar fram blir ett viktigt arbetsmaterial för kommissionen. Men tanken är att den oberoende kommissionen också ska ha möjlighet att göra intervjuer, begära in utlåtanden från sakkunniga, ta del av sådant som redan har skrivits, som exempelvis äldre rapporter om jämställdhet och andra utredningar gjorda under

00-talet. Kommissionen ska även kunna söka samverka med representanter för högskoleutbildningar inom sektorn, för att värderingarna ska grundas tidigt i yrkeslivet.

– Den oberoende kommissionen kommer att hämta in kunskap om hur det faktiskt ser ut inom branschen från flera håll. Teaterförbundet och Svensk scenkonst ställer upp med referensgrupper åt kommissionen, för att också ett medarbetar- och kompetensperspektiv ska finnas med, säger Mikael Brännvall.

I mitten av april ska kommissionen ha sin slutrapport klar.

MAGDALENA BOMAN

#Uppropens fyra manifest

I november publicerade SvD skådespelaruppropet #tystnadtagning. Sedan dess har en historisk och helt ny rörelse spritt sig lavinartat genom de flesta yrkeskårer i Sverige. Vid presstopp fanns fyra olika upprop bara inom scenkonstbranschen. Alla vittnar om såväl övergrepp som sexuella trakasserier på arbetsplatsen.

Scen & film publicerar här de fyra manifesten exklusivt vittnesmålen. Initiativtagarna kommenterar vad de väntar sig av framtiden. Många ser en enorm gemenskap och kraft växa i grupperna, även utanför frågan om sexuella trakasserier. Nu är det arbetsgivarnas och beslutsfattarens tur att ta över.

AV YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Antal namnunderskrifter i de fyra uppropen var vid presstopp 4 074 stycken.

#tystnadtagning, drygt 900 underskrifter

”Allt började med en fråga till ett tiotal skådespelare om vi gemensamt skulle uttala oss angående #metoo. Gruppen växte lavinartat och efter ett dygn var vi uppe i 1 100 personer som vittnade om otaliga övergrepp under karriären.

När förövare – som i tråden var anonymiserade – började kontakta de offer som skrivit i den hemliga gruppen på sociala medier tvingades vi lägga ner den. Inte ens i en hemlig grupp, som borde vara en fredad zon, tilläts vi tala högt om vad vi varit med om.

Tystnadskulturen är utbredd i vår bransch. Manliga stjärnor och regissörer geniförklarar och hålls om ryggen av branschen oavsett vad de utsätter sina kollegor för. På grund av deras stjärnstatus får övergreppen aldrig konsekvenser. Vittnesmålen finns dock sparade.

Regissörer, ni har misslyckats. Producenter, ni har misslyckats. Produktionsbolag, ni har misslyckats. Teaterchefer, ni har misslyckats. Politiker, ni har misslyckats. Det är ert ansvar att se till att ingen blir sexuellt utsatt på arbetsplatsen.

Vi kräver att arbetsgivare (filmbolag, teatrar, bokförlag och tv-kanaler) slutar att skydda, anställa och tjäna pengar på förövare. Vi kommer inte längre vara tysta. Vi kommer att ställa de ansvariga till svars och låta rättsväsendet göra sitt jobb när det finns anledning till det. Vi kräver nolltolerans mot sexuellt utnyttjande och våld. Sexuella övergrepp eller våldsutspel ska ge konsekvenser i form av uppsägning. Vi kommer att ta stöd av alla de berättelser som vi har delat med oss av och har fått ta del av. Vi kommer att fortsätta lyssna på varandra och stötta varandra. Vi kommer inte längre vara tysta. Vi kommer att ställa de ansvariga till svars och låta rättsväsendet göra sitt jobb när det finns anledning till det. Vi kommer att lägga skammen där den hör hemma – hos förövaren och dem som skyddar honom. Vi vet vilka ni är.”

#visjungerut, drygt 750 underskrifter

”Tack skådespelarsystrar för att ni gick i bräsch. Ni är inte ensamma. Tystnadskulturen är utbredd även i operavärlden. Även här geniförklarar manliga sångare, dirigenter och regissörer, och hålls om ryggen när de begår övergrepp. Och det gäller inte bara stjärnorna. I Sveriges ope-

ra- och konserthusmiljö finns en allmän kultur där mäns trakasserier förminskas, ursäktas och bortförklarar. Och vi som blivit utsatta är rädda för att tala öppet om det vi varit med om. De flesta av oss är fri-lansare och lever med en ständig oro över att inte få fler jobb. När man är utbytbar har man inte råd att vara besvärlig. Men nu tar vi risken tillsammans.”

#tystdansa, cirka 620 underskrifter

”Vårt upprop handlar om upprättelse. Vi ger er några av våra berättelser som har hänt och fortsätter att hända inom dansvärlden. Strax efter att skådespelarnas #tystnadtagning blev offentlig startades en hemlig Facebookgrupp under namnet #tystdansa, för att skapa ett utrymme för berättelser från dansare. Gensvaret var lavinartat. På tre dagar hade gruppen 1 200 medlemmar där kvinnor-, icke-binära och transpersoner i alla åldrar, från olika delar av dansvärlden, samlats för att få berätta sina historier och få säga namnet på sina förövare.

När #tystdansa gruppen sattes igång blev vi kontaktade av olika ledningar som ville ha berättelser från sina institutioner. Till er vill vi säga – ni har haft er chans. Som ’lösning’ har ni i bästa fall gett för-

Vad har hänt efter uppropen och vilka förändringar väntar ni er?

#tystdansa,

Paloma Madrid, koreograf, dansare och regissör:

– Det har startats en till organisering #stepforward, som vänder sig till dansare i hela världen. Vi har även startat bloggen tystdansa (www.tystdansa.blogg.se) och planerar en serie offentliga panelsamtal med start i december. Dokumentation med berättelser och upprop kommer att finnas på Dansmuseet i Stockholm. Personligen skulle jag vilja se att arbetsplatser och arbetsgivare fick böta om det sker en våldtäkt och/eller sexuella trakasserier. Jag hoppas också att statliga institutioner, privata dansgrupper och kompanier, producenter, bidragsgivare, kultur- och jämställdhetsministern och partipolitiker nu tar ansvar och jobbar för att motverka sexism och rasism.

#visjungerut,

Maja Frydén, operasångerska:

– Nyligen ordnade några av uppropen en så kallad flashmob på Sergels torg. Vi planerar flera större aktioner, bland annat i form av rikstäckande manifestationskonserter i början av nästa år, som nu går under arbetsnamnet Operavrålet. Sedan uppropet startade upplever jag en större känsla av kollegial samhörighet. Vi har fått positiv respons från många manliga kollegor, och hoppas att männen känner att det här också är för dem, inte mot dem. Vi måste göra det här tillsammans. Tysthetskultur går ut över alla. Chefer, rektorer: alla måste skapa en arbetsmiljö där det självklart råder nolltolerans mot alla former av trakasserier och övergrepp, där man vågar anmäla och att det får konsekvenser för förövarna, inte för dem som utsätts.

#metoobackstage,

Åsa Kalmér, regissör:

– Med uppropet synliggör vi det medberoendebeteende som omgärdar dessa förövare, som ofta har alkohol- och drogproblem samt utövar maktmissbruk och härskartekniker som utfrysning och mobbning. Förslagsvis skulle institutioner och stora bolag kunna anställa konflikthanterare, opartiska, som inte ingår i en personalstyrka och därmed har olika lojaliteter. Vi vill se att arbetsgivaren tar ett mycket större ansvar för den psykosociala hälsan så att trakasserier och våld inte utövas mot kollegor. Vi vill också uppnå likalönsprincip.

#tystnadtagning-gruppen vill enbart uttala sig kollektivt och hänvisar till sitt manifest.

övaren tillfälligt ledigt, samtalsterapi, möjlighet till vidareutbildning, för att sedan låta honom återgå till sitt uppdrag i er verksamhet. Åtgärder i form av avstängning har ibland vidtagits, men förövaren har då fått fortsatt anställning i en motsvarande verksamhet. Det vi har sett är dock att det mest förekommande är att ärenden läggs ner och att det inte startas en utredning. Vi ser att skolledningar, styrelser, konstnärliga råd och institutioner ger förövare utrymme på fria och stora scener för att fortsätta sin karriär som 'koreografiska genier'. Många dansare har sagt ifrån och även anmält men mötts av tystnad. De flesta ger till slut upp för att de inte kan ha förtroende för sina arbetsgivare, det har gått så långt att de själva har slutat dansa.”

#metoobackstage, cirka 1 800 underskrifter

”#metoobackstage, är alla kvinnor bakom scen och kamera. Vi är 1 804 regissörer, scenografer, produktiondesigners, kostymdesigners, kostymtekniker, maskdesigners, maskörer, manusförfattare, dramatikere, casting directors, fotografer, klippare, scen-, ljus- ljud- och videotekniker, assistenter, sufflörer, dramaturger, ljus- och ljuddesigners, receptionister, inspicienter, scenmästare, garderobiärer,

värdinnor, skräddare, tillskärare, sömmerskor, biljettpersonal, snickare, målare, tapetserare, scriptor, elektriker, passare, platschefer, inspelningsledare, ljudläggare, rekvisitörer, attributörer, attributmakare, dockmakare, publikarbetare, marknad/kommunikation och många fler yrkeskategorier vars berättelser vittnar om en massiv patriarkal maktstruktur, där män genomgående utsatt kvinnor och dem längre ner i hierarkin allra grövst. De vet exakt vilka som har makt att säga ifrån och vilka som inte har det. Tills nu.

Alla vittnar om att våra arbeten nedvärderas, att vår kompetens ifrågasätts och att likalönsprincipen inte är uppnådd. Men det slutar inte där. Vi är inte trygga på våra arbetsplatser. Det finns inget fungerande skyddsnet. Många som uttryckt kritik till ledningen har inte fått gehör. De har istället fått sparken eller inte varit välkomna tillbaka till arbetsplatsen. De har mötts av attityder som 'Det får du stå ut med om du vill vara kvar i branschen' eller 'Det där genussnacket kommer du ingen vart med', beskyllningar och hån – av både manliga och kvinnliga uppdragsgivare.

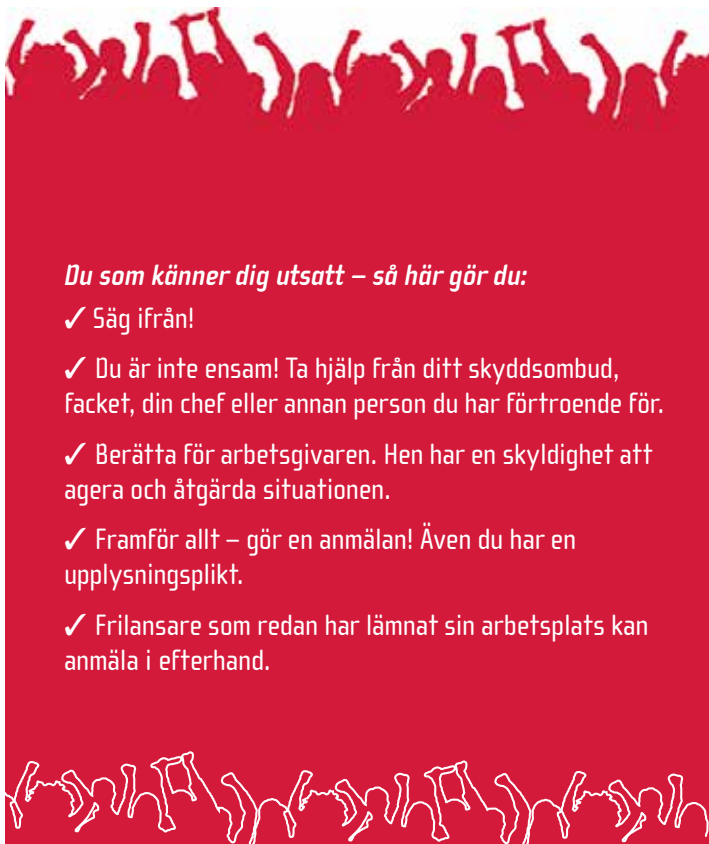
Det är allt från härskarteknik och idéstöder till verbala och fysiska sexuella trakasserier, psykisk terror, mobbning, förföljelser och fullbordade våldtäkter. Förövarna är chefer, regissörer, producen-

ter, filmarbetare, scentekniker, skådespelare, sångare, musiker, pedagoger, lärare med flera. De allra flesta är aktiva idag. De finns på små och stora teatrar i hela landet, i små och stora filmproduktioner och inom alla tv-bolag.

Några kontaktar idag sina offer, väl medvetna om vad de gjort, och försöker förklara sig. Det kan uppfattas som ett nytt övergrepp. Att nästan ingen har vågat anmäla ens de grövsta brotten visar på det skrala förtroendet vi har för vårt rättsväsende. Vi förmodar att vi kommer att hållas till svars hellre än förövarna. Det är vi som hamnar på de anklagades bänk, som riskerar våra jobb och våra rykten, inte förövarna.

Vi kräver förändring! Vi vill att chefer och ledning med personalansvar ska rannsaka sig själva och medvetandegöra för sin personal vad de hittills varit oförmögna till – att skapa jämställdhet mellan könen! Vi kräver att producenter och teaterchefer skapar en trygg arbetsmiljö för alla! Vi kräver konkreta handlingsplaner som verkligen leder till förändring. Vi kräver att företag som i framtiden tillåter en sexistisk misogyn arbetskultur kan förlora sina statliga stöd.”

Uppropen publiceras i Scen & film med tillstånd av respektive grupps initiativtagare.

Du som känner dig utsatt – så här gör du:

- ✓ Säg ifrån!
- ✓ Du är inte ensam! Ta hjälp från ditt skyddsombud, facket, din chef eller annan person du har förtroende för.
- ✓ Berätta för arbetsgivaren. Hen har en skyldighet att agera och åtgärda situationen.
- ✓ Framför allt – gör en anmälan! Även du har en upplysningsplikt.
- ✓ Frilansare som redan har lämnat sin arbetsplats kan anmäla i efterhand.

Vad är sexuella trakasserier?

I diskrimineringslagen definieras sexuella trakasserier som "ett uppträdande av sexuell natur som kränker någons värdighet". Avgörande för att en handling ska klassas som sexuella trakasserier är att den är:

- ✓ Önskad.
- ✓ Kränkande.
- ✓ Av sexuell natur.

Sexuella trakasserier kan bestå av såväl fysiska handlingar som att någon i ord eller med gester uppträder på ett anstötligt sätt. Lagen omfattar därför alla former av oönskad fysisk kontakt såsom kramar, strykningar mot kroppen och liknande. Även förslag om sexuell samvaro, kommentarer och antydningar räknas.

De grövsta formerna av sexuella trakasserier är också straffbara enligt brottsbalken. Till exempel sexuellt ofredande, sexuellt utnyttjande eller våldtäkt.

Vem avgör om en handling är kränkande?

Det är du som känner dig utsatt som avgör om handlingen eller beteendet är kränkande. Den som trakasserar dig måste dock inse att hens beteende eller handling är kränkande. Enligt lagen har du därför en upplysningskyldighet. Det innebär att du måste klargöra att du uppfattar situationen som kränkande. Du kan göra det på olika sätt, till exempel muntligt eller genom mejl.

Det finns undantag för din upplysningskyldighet, nämligen om det anses vara uppenbart att en handling är oönskad och kränkande. Det är alltid fallet vid grövre sexuella handlingar, men kan också vara det vid uppenbara fall där någon till exempel drar i behåbandet och tittar i urringningen eller ropar "fitta". I sådana situationer behöver du inte säga ifrån, den som utsätter dig borde ha insett att det inte är okej.

KÄLLA:TCO

UR BOKEN: BRYT TYSTNADEN – EN HANDBOK I SEXUELLA TRAKASSERIER

Checklista vid utredning av sexuella trakasserier

Om arbetsgivaren inte fullgör sina skyldigheter och utreder anklagelserna tillräckligt noggrant eller inte vidtagit åtgärder för att förhindra fortsatta trakasserier kan fackförbundet behöva inleda en tvisteförhandling.

Nedan en checklista som stöd under ett pågående fall av sexuella trakasserier.

✓ Vem har utfört trakasserierna? Det finns ett utökat ansvar om trakasserierna utförts av arbetsgivaren själv eller någon i hens ställning. Om trakasserierna utförts av någon utanför arbetsgivarens tillsyn är det arbetsmiljölagen eller diskrimineringslagens regler om aktiva åtgärder som gäller.

✓ När skedde trakasserierna? Preskriptionstider kan vara rätt korta, vänta inte, agera snabbt!

Om den utsatte inte är medlem i ett förbund. Hänvisa till DO, som utreder och eventuellt stämmer en arbetsgivare. Tänk på att preskriptionsregler är särskilt korta för icke fackligt anslutna!

✓ Har den utsatta berättat för den som påstås ha trakasserat? De flesta sexuella trakasserier sker i en gråzon, alltså när det inte är uppenbart att en handling är trakasserande. Här finns en upplysningskyldighet från den utsattas sida.

✓ Har den utsatta berättat om trakasserierna för arbetsgivaren? Detta är en förutsättning för att arbetsgivarens ansvar sätts igång. Den som påstås vara trakasserad måste bevisa att arbetsgivaren fått kännedom om trakasserierna.

✓ Har arbetsgivaren erbjudit den utsatta stöd?

✓ Har arbetsgivaren utrett trakasserierna skyndsamt? Praxis ställer höga krav här, arbetsgivaren måste agera omedelbart.

✓ Har arbetsgivaren iakttagit diskretion under utredningen?

✓ Har arbetsgivaren lämnat information om vad som kommit fram i utredningen och vad hen har för avsikt att göra?

✓ Vilka åtgärder har arbetsgivaren utfört för att få stopp på trakasserierna, har de upphört?

✓ Har arbetsgivaren en policy och beredskapsplan för hur hen ska hantera trakasserier på arbetsplatsen?

✓ Hur ser det övriga förebyggande arbetet ut? Finns det brister bör du uppmärksamma ditt förbund. Ett fackförbund som har slutit kollektivavtal med den arbetsgivare vars arbete brister kan under vissa förutsättningar driva frågan som tvist till diskrimineringsnämnden.

KÄLLA: TCO

Vill du arbeta som skådespelare och konsult i en och samma roll?

Vardagens dramatik

Vardagens Dramatik erbjuder en unik kurs där du som skådespelare vidareutbildar dig i metoden Professionell Interaktiv Teater.

Mer info: vardagensdramatik.se/kurs2018

E-post: info@vardagensdramatik.se

Tel: 08-84 71 32

Absolut nolltolerans krävs för att komma åt problemet med sexuella trakasserier vid filminspelningar.

Under Stockholms filmfestival möttes representanter med olika perspektiv för att diskutera vad som behövs i kölvattnet av #metoo.

”Vi har nått brytpunkten nu”

#METOO-RÖRELSEN HAR VARIT ett uppvaknande vad gäller omfattningen av sexuella trakasserier. Stockholms filmfestival bjöd in till samtal för att diskutera hur vi kommer tillrätta med tystnadskulturen i filmbranschen, där facklig tillhörighet inte är en självklarhet och alla är tillfälligt anlitade.

– Vi kan göra stora förändringar i vår bransch, men det krävs att alla tar ansvar och skriver på den nolltolerans som krävs, sa Jan Blomgren, vd för Bob film.

Filminstitutets vd Anna Serner talade om vikten att lyssna till utsatta, ta tillvara på förtroende, markera och följa upp. Att medvetandegöra genom utbildning, exempelvis genom att de som söker stöd måste ha ett så kallat green card för att kunna dra igång en produktion. Även Josefine Tengblad, dramachef på TV4 talade om vikten av att chefer utbildas i jämställdhet och hur trakasserier bland anställda ska hanteras av chefer på tv-sidan.

– I USA är den här typen av utbildningar vanliga, vi har märkligt nog inte haft det. Vi måste införa särskilda skrivningar om detta, så kallade code of conduct, sa Josefine Tengblad.

Jan Blomgren menade att han och en del andra kollegor i producentföreningen införde policys om sexuella trakasserier för dryga tio år sedan och betonade att producenterna har ett extremt viktigt arbetsgivaransvar enligt lag.

– Green card, visst. Men producenter måste ha finansierarna bakom sig. Det måste stå svart på vitt, först då kommer vi åt de här maktpositionerna. Det krävs att finansierarna förstår de yttersta konsekvenserna av att vi lyfter bort en person från en produktion, för ett sådant beslut kostar pengar. Policyn måste gälla hela kedjan annars händer ingenting, sa Jan Blomgren.

Manusförfattaren Johanna Ginstmark inflikade att det i sådana här fall också kan bli tal om att skriva om manus, att det kan uppstå situationer då storyn måste förändras. Fotografen Zoë Que menade att om en skådespelare begår brott, så borde hen få betala med sin lön. Att byta ut folk skapar förstås stor oreda, sa Jan Blomgren och fortsatte:

– För oss som arbetsgivare är det bra med ett starkt fack, att det finns skyddsombud och fackombud, eftersom vi som arbetsgivare sällan får höra hela sanningen. Problemet är att filmarbetare inte varit så bra på att organisera sig.

Eleonor Fahlén, regionalt skyddsombud på Teaterförbundet för scen och film inflikade att även icke medlemmar kan höra av sig till förbundet med arbetsmiljöfrågor.

– Om en person är utsatt för trakasserier så påverkar det hela teamet. Finns sådana här problem är det ofta ett tecken på att annat inte heller fungerar som det ska. Det här är ett arbetsmiljöproblem, sa Eleonor Fahlén.

SKYDDSOMBUDEN HAR EN viktig samverkansfunktion i förhållande till det juridiska ansvar som arbetsgivaren har. Problemet, menade Eleonor Fahlén, är att få har utbildning i vad det innebär att vara skyddsombud.

– Därför har Teaterförbundet ihop med Medieföretagen och Prevent tagit fram en gratis webbutbildning för skyddsombud som finns på Prevents hemsida. Den borde alla filmarbetare ta del av för att öka sina kunskaper om arbetsmiljö, särskilt arbetsledande funktioner, säger Eleonor Fahlén.

Strukturerna kan bli bättre, rutiner på inspelningsplats tydligare – framför allt är det här en upplysningsfråga, sa Jan Blomgren.

– Vi måste även tala om kvinnors ansvar. Vi är en del av problemet eftersom vi låter så mycket passera. Kvinnor har ansvar att markera bättre. Det är skillnad på en komplimang och en kommentar när det kommer till trakasserier. Att genuint ge en komplimang är något helt annat än att markera hierarki med en kommentar, sa fotografen Zoë Que.

Vi har nått brytpunkten, nu måste alla kämpa tillsammans, menade Anna Velander Gisslén från Wift (Women in film and television):

– Det handlar om kunskap och om att ta makten över frågan.

MAGDALENA BOMAN

Utbildning för skyddsombud

Ta del av en gratis webbutbildning på nätet:
www.prevent.se/bransch/kultur/filmproduktion

”Vi måste ha rätt att stoppa en inspelning”

Utbildning och seminarier riktade till tv-chefer och filmproducenter. Och avtal där alla inbegripna i en filmproduktion ställer sig bakom en gemensam värdegrund.

– Ett ordentligt arbete är igångsatt nu, säger Eva Hamilton, ordförande för Film och Tv-producenterna.

BRANSCHEN ÄR SAMLAD nu, menar Eva Hamilton, som precis lämnat ett gemensamt möte, mellan produktionsbolag inom dramafältet och tv-kanaler, angående sexuella trakasserier när scen & film kontakter henne.

Film och Tv-producenterna vill se en gemensam plattform för branschen. En så kallad code of conduct – uppförandekod ska upprättas för alla inblandade i kedjan, med ett antal grundkrav för varje arbetsplats.

Inkluderar den finansierare?

– Så är tanken, dit vill vi komma. Men vi har inte pratat med privata finansierare än. Nu talar vi om tv-kanalerna. I detta arbete ingår ett slags gemensam informationsskyldighet, säger Eva Hamilton.

Till en code of conduct måste alla säga ja. Den ska vara bindande för alla från skådespelare till ansvarig ledning på produktionsbolagen, beställare som finansierare. Det här gäller för en inspelning.

– I förlängningen innebär det att om en finansierare vill ha med en alfahanne i huvudrollen för att det är en stjärna, så måste finansierare ta ett ekonomiskt ansvar om den personen inte uppför sig. Vi

måste ha rätt att stoppa en inspelning. Vi har precis kommit överens om detta. Hur vi sedan formulerar oss kring vad en dålig arbetsmiljö är och var gränsen går för ett olämpligt uppträdande innebär, det ska vi precisera, fortsätter hon.

Film och Tv-producenterna vill göra gemensam sak med Teaterförbundet och Svensk scenkonst och skicka ut enkäter till filmbranschens chefer.

– Om vi ska komma åt strukturer och göra förändringar av den här typen av attityder måste det mätas. Det bör finnas en utgångspunkt, blir det bättre eller sämre. Den utgångspunkten är december 2017. Vi kommer sedan att göra mätningar under tre år framåt, för att nå en långsiktig effekt, säger Eva Hamilton.

Film och Tv-producenterna kommer också genomföra seminarier eller utbildningar för tv-producenter under våren, med fokus på arbetsgivaransvar men också kring härskarbeteende och om det svåra samtalet. Det ska ske under våren.

– Vi måste själva erbjuda den här typen av stöd, det är bättre än att filmstödet villkoras i form av ett green card. I maj gör vi en första avstämning för att se hur vi går

vidare. Vi vill även bjuda in initiativtagarna till #tystnadtagnings, avslutar Eva Hamilton.

TEATERFÖRBUNDET HAR utarbetat ett förslag till policy mot sexuella trakasserier tillsammans med Medieföretagen, som skickas ut till de producenter som Teaterförbundet har hängavtal med. Den tydliggör chefernas ansvar och påpekar även att alla anställda – inhyrda, inlånade och praktikanter har ansvar för att säga ifrån och markera ett icke önskvärt beteende. Policyn radar upp ett antal punkter för hur du kan gå till väga i arbetet med sexuella trakasserier: handlingsplan, tillsägelser, skriftlig erinran, omplacering, uppsägning och avskedande om så behövs. Policyn ger även exempel på vad kränkande särbehandling och trakasserier är.

MAGDALENA BOMAN

Teaterförbundet och Medieföretagens gemensamma policy finns på Prevents hemsida: www.prevent.se/bransch/kultur/filmproduktion

Utredning kring ledarskapet på Kulturhuset Stadsteatern fortskrider

I början av december vittnade närmare 40 medarbetare om missförhållanden på Kulturhuset Stadsteatern. Strax därpå meddelade vd Benny Fredriksson sin avgång. Det skedde bara 48 timmar innan en utredning om hans 16 år långa ledarskap skulle vara slutförd.

KULTURHUSET STADSTEATERNS HR-chef, Lena Joelsson går, i ett övergångsskede, in som tillförordnad chef. Under tiden fortskrider utredningen, men utan Joelssons medverkan på grund av jäv.

Deniz Duvarci, vice ordförande och talsperson för Teaterförbundet avdelning 3, välkomnar en oberoende utredning med uppdrag att titta på hela organisationen ur ett arbetsmiljö- och ledarskapsperspektiv.

– Det är bra att utredningen breddas. Nu behöver vi ett modernt ledarskap, med en vd som kan delegera och entusiasmera de anställda.

Vilka frågor ligger på fackets bord?

– Det handlar om hur vi säkrar processer kring anmälningar om sexuella trakasserier. Problemet på Kulturhuset Stadsteatern har varit att den du vänt dig till är

en intern HR-chef. Det finns alltid en risk för att ekonomiska incitament (exempelvis oro för produktioner eller närhet till vd) ska skapa en partisk hållning vid utredningar. Övergrepp trivialiseras på grund av lojalitet till kollegor och produktionen. Det kan vi inte acceptera. Vi måste kanske ta hjälp av arbetsmiljöverket eller dylikt, säger Deniz Duvarci.

DET LOKALA FACKET på Kulturhuset Stadsteatern har under senare tid letts av ett delat ordförandeskap. En av de två ordföranden valde att avgå efter att kritik riktats mot honom i samband med en Facebookuppdatering där han kallade Aftonbladets granskning av Benny Fredriksson för ett karaktärsdåd.

Anders Johannisson, fackligt aktiv

skådespelare på Kulturhuset Stadsteatern, hoppas att den breddade utredningen görs ytterst noggrant, för att motverka det han kallar för ”medias spektakulära bevakning”.

– Många på teatern blev nog lite chockade av artiklarna i Aftonbladet. Men det förringar förstås inte vad som har hänt på teatern genom åren.

Anders Johannisson hoppas att verksamheten snart ska hitta en ny vd med ett gott konstnärligt öga. Han poängterar samtidigt att ett förändringsarbete påbörjades redan av Benny Fredriksson, i syfte att decentralisera besluten.

– Tack vare Fredriksson är teatern idag i ett gott skick, så det är ingen risk att allt rämnar.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

HALLÅ DÄR...

”Roligt att vara i den politiska hetluften”

Hallå där, Rani Kasapi, hur är det på nya jobbet som departementsråd och chef för enheten för konstarterna på kulturdepartementet?

– Jag tillträdde tjänsten i september och hamnade rakt in i budgetpropositionen och medel till den fria konsten, som bland annat går till fria grupper. Det är roligt att befinna sig mitt i smeten och den politiska hetluften. Dessutom har jag fantastiska kollegor.

Du har tidigare varit verksamhetsledare för Riksteatern och kulturchef i Botkyrka kommun. Vad tar du med dig in i regeringskansliet från de uppdragen?

– Jag ser flera likheter mellan att vara chef för konstarterna på kulturdepartementet och mina tidigare jobb. Jag drivs av ett starkt engagemang och det gäller

ofta att snabbt kunna släppa allt för att fånga upp akuta och oförutsedda bollar. Den stora skillnaden är att jag nu befinner mig längre bort från de dagliga verksamheterna och är betydligt närmare den nationella kulturpolitiken. Jag har en annan överblick och arbetet är både mer strategiskt och administrativt med styrning och uppföljningar. En viktig fråga nu är exempelvis hur de stora renoveringarna av Dramaten och Operan ska kunna bli så bra som möjligt.

Du har arbetat mycket med mångfalds- och interkulturella frågor. Fortsätter du med det framöver?

– Ja, jag antar att mina tidigare erfarenheter var intressanta när jag fick den här tjänsten på kulturdepartementet. Jag vill naturligtvis kunna vara med och påverka genom att dela mina kunskaper om bland annat mångfaldsfrågor.

Vilken kultur gillar du själv?

– Jag är en aktiv kulturkonsument och tycker att det är kul att gå på teater och konserter. Dessvärre blir det inte lika mycket film. En jättefin uppsättning som jag sett nyligen var *Personer, platser och saker* på Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm. Skådespelarna var otroligt bra och ämnet missbruk är angeläget. Nu ser jag fram mot att snart får se Mattias Anderssons pjäs *Uppenbarelsen* på Dramaten.

Vad hoppas du ha uppnått om fem år?

– Jag tar en dag i taget. Den röda tråden i allt jag har gjort hittills är att arbeta för att göra olika slags former av kultur tillgängliga och angelägna för fler människor. Kulturen med sina många uttryck är nödvändig och essentiell för demokratin eftersom den på ett djupare plan kan få oss att reflektera över vår tid och plats på jorden.

GERTRUD DAHLBERG

Vanligare med män på chefspositioner

Norden har en relativt jämn könsfördelning vid statligt finansierade kulturverksamheter. Men i Sverige är fler män än kvinnor chefer. Det går att utläsa av den nya rapporten "Jämställd kultur" som Kulturanalys Norden nyligen släppte.

I SVERIGE ÄR DRYGT fem procent fler kvinnor än män anställda på de arbetsplatser som innefattas av undersökningen. Men när det kommer till chefspositioner och konstnärliga yrken i Sverige är det skillnad.

– En högre andel av männen har en chefsposition eller en konstnärlig tjänst, även om det har skett en förändring över tid. Exempelvis har 18 procent av de anställda kvinnorna en konstnärlig tjänst, medan siffran bland männen är 29 procent. Det är anmärkningsvärt i en bransch som annars har en relativt jämn könsfördelning, kommenterar Karolina Windell, verksamhetsledare på Kultura-

lysis Norden, studien. Vad exakt det är i institutionsmiljön som skapar denna typ av mönster går däremot inte att utläsa i rapporten.

– Det behöver vi studera vidare. Det kan finnas flera förklaringar, exempelvis en reproduktion av gamla könsnormer. Vad som syns är däremot att det har skett en förändring över tid, med fler kvinnor på chefsposter. Det, antar jag, beror på en ökad uppmärksamhet kring frågan. Från politiskt håll har det ställts ökade krav på att de statligt finansierade institutionerna ska verka för en ökad jämställdhet. Det ger uppenbarligen resultat.

Kommer ni att följa upp studien och undersö-

ka just de underliggande orsakerna?

– Det är naturligtvis angeläget. Nordiska ministerrådet följer jämställdhetsutvecklingen på olika områden, men inte just i kultursektorn. Så vi ser detta som en första rapport som vi hoppas kunna följa upp över tid och med fokus på just andelen kvinnor och män med konstnärliga tjänster och i chefspositioner. Där ligger makten och inflytandet, så det är extremt viktigt att följa att kvinnor och män har samma förutsättningar.

YLVALAGERCRANTZ SPINDLER

Rapporten hittar du på www.kulturanalys.se

Fler satsar på tv-drama istället för film

Vad är skillnaden mellan att jobba med film och tv-serier? Den frågan diskuterades vid en filmcocktail på Stockholms filmfestival.

SAMTALET FÖRDES mellan regissörerna Lisa Ohlin, Lisa Siwe och dramatikern Daniel Karlsson. Moderator var Christina Olofson vid Teaterförbundets årliga filmcocktail på festivalen.

– Det har nästan skett en totalomvändning. Underfinansiering av långfilm har gjort det svårt att göra annat än extrema lågbudgetprojekt medan mycket pengar och många fler aktörer vill göra tv-drama. Idag är föresatserna stora inom tv-serievärlden. En visuell ambitionsnivå och ordentliga karaktärsdjup. Det är imponerande, sa Lisa Ohlin.

Daniel Karlsson höll med och menade att författaren har en starkare ställning i tv-serier idag än på långfilmsidan, särskilt som huvudförfattare. Det finns större möjligheter att utveckla karaktärer över tid.

Hur kommer sig detta, frågade Christina Olofson Daniel Karlsson:

– Att det finns en auteurtradition inom filmen, och att Sverige idag blickar mot USA med showrunners som alltid är skrivande personer. Lisa Siwe menade att det är mindre pressat och mer lekfullt att jobba med tv-serier, medan Lisa Ohlin påpekade att hon tillåts att experimentera mer när hon jobbar med tv-serier.

– I *Modus* jobbade jag med drömsekvenser, de blev skitdåliga och jag klippte bort dem. I säsong två blev det bättre.

Daniel Karlsson, som skrivit manus för långfilmer, tv-serier, scen och radio, påpekade att flera av hans kollegor gett upp tanken om att få skriva originalmanus för film eftersom det tar alldeles för lång tid, och för att intresset för att utveckla den typen av manus utan en känd förlaga blivit för svårått.

– Distributörerna är väldigt tydliga med den saken. De vill inte ha originalmanus, och om du väljer en sådan historia måste du ha en känd stjärnskådespelare i huvudrollen, annars är det för otruggt att gå igång med den idén, sa Lisa Ohlin.

Hur kommer vi då åt problemet med få originalmanus, undrade Christina Olofson. Kanske om vi gjorde film direkt åt streamingtjänster, menade Daniel Karlsson.

– Biografen är ett unikt ställe men biofilmen respekteras inte som en konstform i sig, utan ses enbart som en näring som ska gå runt. Vi måste se på biograffilmen som ett villebråd på väg att dö ut, fortsatte Lisa Ohlin och påpekade samtidigt att tv utvecklat filmskapandet på ett fantastisk sätt med tydliga premisser och många vändpunkter. Men att det förmodligen krävs att ett framgångsrikt land utanför Sverige lyfter andra slags historier för att svenska distributörer och tv-bolag ska våga sig utanför krimfacket och lyssna mer till berättelser om sin samtid.

MAGDALENA BOMAN

Per Brålin

Ny stödordning för filmen får ris och ros

Den 4 december beslöt Filminstitutets styrelse att gå vidare med sitt förslag till en ny stödordning för filmproduktion. I november fick förslaget ris och ros från branschråden.

SVERIGES FILMREGISSÖRER SKREV ett extra remissvar till styrelsen där de påpekade att det var utomordentligt bra med ett så kallat slate-stöd för 3-4 projekt under en begränsad tid och med en definierad summa.

– Filminstitutet har lyssnat till våra krav på ett utvecklingsstöd för att manusförfattare och regissörer ska kunna söka stöd på sikt. Vi är också positiva till att Filminstitutet vill göra en lågbudgetsatsning, säger filmregissören Christina Olofson, som sitter i rådet för utveckling och produktion.

Hon tycker att rådets möte i november var bra och påpekar att Filminstitutet tagit till sig diskussioner om kvalitetspremier till upphovspersoner i det publikrelaterade stödet. Annat är mindre bra. Sveriges filmregissörer är kritiska mot Filminstitutets talangsatsning. De påpekar att filminstitutets roll är att stödja befintliga organisationer och utbildningar, och inte bygga en egen organisation för talangsatsningar. Avdelningen är även tveksam till filmin-

stitutets förslag att införa ett green card, eftersom producenter redan är juridiskt ansvariga att sätta sig in i arbetsmiljölagen. De är oroliga över Filminstitutets självbild och de många krav som ställs på producent och regissör i deras filmarbete.

RÅDET FÖR SPRIDNING och visning är fortsatt fundersamt till sin funktion. Teaterförbundet för scen och films representant Mats Gillmor som är verksamhetsutvecklare på Folkets Bio Växjö poängterar betydelsen av rådet, men han framhåller att strukturen ännu inte satt sig.

– Vi diskuterade den nya stödordningen och jag ser fram emot en handlingsplan. Men jag frågar mig vad ett green card innebär och vad menas med avtalsenlig lönesättning? I vårt råd är momsens och inte minst statistiken heta frågor som vi jobbar vidare med i smågrupper.

I FILMARVSRÅDET diskuteras problemet med att kulturdepartementet ansvarar för det traditionella filmarvet, medan pliktex-

emplar som Kungliga biblioteket ansvarar för faller under utbildningsdepartementet. Men kommunikationen mellan departementen är knapphändig, vilket skapar problem för dokumentärfilmen och experimentell film. Det finns även en mängd små arkiv. Frågan har rests om rådet borde driva att Riksarkivet skulle ta ett helhetsgrepp om filmarvet.

– Det finns en allmän konflikt mellan tillgänglighet och upphovsrätt som rådet diskuterar och har olika åsikter om. Men i övrigt är rådet väldigt överens om värdet av att arkivera och digitalisera film. Drömmen vore en slags filmens Spotify, en laglig väg där all film fanns tillgängligt att enkelt betala och se, säger filmarbetaren Maria Bolme.

MAGDALENA BOMAN

Christina Olofson är tillsammans med Elisabeth Gustafsson ordförande i Sveriges Filmregissörer.

Nytt avtal på dubbområdet ska minska stress

Nästa år höjs lönerna för dubbare. Teaterförbundet har slutit ett treårigt avtal som innebär att arbetstiden ändras. Det kan ge högre kvalitet och minska stress.

FRÅN DEN FÖRSTA JANUARI 2018 räknas minimigager liksom OB och andra ersättningar upp med 2,2 procent, åren därefter med 2 och 2,3 procent. Löneökningen följer det så kallade märket och ger totalt 6,5 procent.

Den andra delen av avtalet berör arbetstider. Hur arbetstiden läggs ut kommer att ändras. Istället för att bara kunna boka hela timmar kommer arbetsgivaren nu kunna boka halvtimmar efter den första bokade timmen. Förändringen görs på försök under avtalstiden.

Varför gör man en sådan förändring?

– Vår förhoppning är att istället för att bokas in en timme med många lines att läsa in så bokas dubbaren in en halvtimme ytterligare. Dubbare jobbar idag under hård press, säger förbundets ombudsman och jurist Henrik Björnklint.

Han menar att med det tidigare systemet chansade många arbetsgivare på att hinna med mer på en kortare tid. Medlemmen och röstskådespelaren Mikaela Tidermark Nelson instämmer:

– Jag har dubbat regelbundet i över 15 år och märkt av ett ökat arbetstempo, delvis på grund av att tekniken gått framåt, men

också för att arbetsgivarna numera efterfrågar ett högre tempo vid inspelningarna för att projekten ska gå runt.

Hur kan det nya avtalet ändra på det?

– Inspelningar med lite för många repliker att klämma in på en timme, men som ändå går om man skyndar på, kommer nu förhoppningsvis bli en och en halvtimme istället. Vilket ger högre kvalitet och minskad stress. Förändringen av arbetstiden hoppas och tror jag kommer att leda till ett förbättrat arbetsklimat för röstskådespelare och tekniker och ge dubbingsbolagen större flexibilitet vid bokningarna.

En win-win-situation alltså.

Henrik Björnklint är nöjd med avtalet i stort.

– Det är bra att det är ett långt avtal med löneuppräknings mot svarar vad som gäller för arbetsmarknaden i övrigt.

Motparten vid förhandlingarna har varit de tre dubbingsföreningarna BTI, SDI och Eurotroll. Förbundet inleder nu förhandlingar med övriga aktörer inom dubbing om hängavtal.

GERT LUNDSTEDT

Svenska balettskolan i Piteå fortsatt hotad

Sedan i våras hotas Svenska balettskolan i Piteå av nedläggning. Anledningen är att barn- och utbildningsnämnden i Piteå behöver spara 3,5-4 miljoner kronor. I somras gick eleverna ut med en namninsamling för att rädda sin skola, men detta har alltså inte hjälpt. Piteå kommun skrev i november till utbildningsdepartementet och begärde utökad ekonomiskt stöd från staten för att kunna driva skolan vidare. Efter det hade nämnden ett möte där det beslutades att skolan kommer att läggas ned om kommunen inte får mer statliga medel. Till januari ska en risk- och konsekvensanalys göras. Utbildningsförvaltningen fick även i uppdrag att utreda om det finns förutsättningar för nämnden att ha kvar en profilering med dansutbildning på Christinaskolan, skriver Piteå-Tidningen (29/11).

Friande dom för kulturchefer i åtal om mutbrott

I våras väcktes åtal mot ett antal chefer inom kultursektorn gällande mutbrott. Bland dem fanns direktören för Konstnärsnämnden samt chefer på Kulturrådet och Musikverket. Åtalet gällde misstanke om mutor i form av middagar och andra tillställningar arrangerade av musikernas branschorganisationer Skap och FST.

Nyligen friade tingsrätten samtliga åtalade från brottsmisstankarna. Orsaken till den friande domen är att staten kräver att anställda på de berörda myndigheterna ska hålla sig uppdaterade om vad som sker inom de olika konstområdena. Därmed berättigas närvaron på de former av tillställningar som det har rört sig om.

Kulturministern ökar DO:s budget

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP) föreslår att anslaget till diskrimineringsombudsmannen (DO) ökar med 10 miljoner kronor 2018.

Med den föreslagna höjningen vill Bah Kuhnke säkerställa att myndigheten har tillräckligt med resurser för att bekämpa diskriminering på arbetsplatser. Detta som en följd av den senaste tidens många vittnesmål om sexuella trakasserier.

Alice Bah Kuhnke hänvisar till att den skärpta lagstiftning som genomfördes vid årsskiftet innebär att alla arbetsgivare redan ska arbeta aktivt för att motverka olika former av diskriminering på arbetsplatserna, och att det nu inte får stanna vid att bara vara teori.

Sameblod vann EU-pris

Amanda Kernells film *Sameblod* fortsätter att skörda priser världen över. Nu har EU-parlamentet röstat fram den som vinnare av Lux Prize 2017.

Priset utses av EU:s 751 ledamöter och uppmärksammar filmer som ger insikt om dagens Europa. Detta är första gången sedan priset instiftades 2007 som det går till en svensk film.

Rapport om Filminstitutets jämställdhetsarbete

Hit och ännu längre heter en ny jämställdhetsrapport som Filminstitutet presenterade i november. Rapporten är en sammanställning av hur Filminstitutet har arbetat med frågan sedan regeringen formulerade ett uppdrag att främja jämställdheten inom svensk filmbransch år 2000. Här går det bland annat att läsa om hur arbetet har strukturerats och vilka resultat som uppnåtts. Som ett exempel på ett lyckat jämställdhetsprojekt nämns *5050 by 2020*, ett initiativ som innebär att Filminstitutet med konkreta åtgärder ska jobba mot en jämställd filmproduktion både framför och bakom kameran fram till år 2020.

– Jämställdhet är ett fundament för allt vi gör. Det är ingången till en öppnare och trevligare arbetsplats när alla vet att alla har lika stort värde. Och det är vårt jämställdhetsarbete som säkrar att det vi gör håller den högsta kvaliteten eftersom det bara är det bästa som styr, inte könet, kommenterar Filminstitutets vd Anna Serner rapporten i ett pressmeddelande.

Rekordhöjning av kulturbudgeten

Den kulturbudget som regeringen föreslog i oktober har klubbats i riksdagen. Därmed får utgiftsområdet kultur, medier, trossamfund och fritid rekordhöga 15,9 miljarder kronor att dela på från 2018. Störst bidrag går till folkbildningen som får runt 4,3 miljarder kronor. 1,9 miljarder går till stöd till idrotten och regional kulturverksamhet får knappt 1,5 miljarder kronor.

Fler upprop

Strax innan tidningen trycktes offentliggjordes ytterligare två upprop: Komikernas #skrattetihalsen med 80 namnunderskrifter (11/12) och Cirkusbranschens #theshowisover med 873 namnunderskrifter (12/12). Bland annat nämns härskarteknik och tystnads-kultur som två arbetsplatsproblem.

Uppropen får politikerna att skärpa reglerna

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke (MP) har presenterat tio åtgärder för att förhindra sexuella trakasserier inom scen- och filmområdet. Under förändringsnyckeln follow the money kräver regeringen att branschen stärker arbetet mot sexuella trakasserier. Bland annat ska nationalscenerna Kungliga Operan, Dramaten och Riksteatern rapportera och synliggöra hur arbete mot sexuella trakasserier fortgår. Kraven vidgas så att alla de som delar ut offentliga medel till konstområden ska arbeta för att motverka sexuella trakasserier. Svenska filminstitutet ska särskilt redovisa hur de stärker jämställdheten i branschen och motverkar sexuella trakasserier. De får även pengar för att finansiera en internationell samling i Cannes kring #metoo i filmbranschen.

Ett annat krav är att den som jobbar med föreställningar med barn ska visa utdrag ur belastningsregistret.

– Människor som dömts för brott ska inte få en arena att arbeta med barn, sa Alice Bah Kuhnke på presskonferensen. Redan idag tillåter lagen utdrag ur belastningsregistret i anslutning till föreställningar med barn. Regeringen vill säkerställa att nationalscenerna känner till lagstiftningen.

Den nya diskrimineringslagen ska också ses över för att bli mer effektiv mot trakasserier: det kan finnas behov av avskräckande sanktioner för arbetsgivare som nonchalerar övergrepp på sin arbetsplats.

Förtydligande för nr 6-17:

I avtalet mellan Teaterförbundet för scen och film och Medieföretagen omfattar en arbetsvecka i genomsnitt fem arbetsperioder per vecka, inte dagar som vi felaktigt angav i tidningen. Endast en föreställning av *Smålands mörker* stoppades i Åseda, en annan ställdes in på samma ort. I övrigt fortsatte turnén enligt plan.

Fad James Velasquez har de

Inspelningen av *Swoon* är klar. Storfilmerna, som ger liv åt ett virvlande kärleksdrama i Stockholm under förra seklet, är till stora delar gjord i Ungern.

James Velasquez, FAD, first assistant director, har lagt pusslet till den tekniskt avancerade produktionen där två skilda filmkulturer möttes.

James Velasquez.

BERÄTTELSEN OM DE TVÅ rivaliserande tivolifamiljerna på var sin sida av Allmänna gränd i Stockholm innehåller en tajt Romeo och Julia-historia. I skuggan av andra världskriget står familjeföretagen som bittra konkurrenter samtidigt som fiendefamiljernas barn förälskar sig i varandra.

De fyra första inspelningsdagarna sker under strålande sommarsol ute på Djurgården med det lite finare familjeföretaget Gröna Lund som fond.

Senare under hösten fortsätter inspelningen i närheten av MA-Film Studios i Fót utanför Budapest. På ett fält bakom studion bygger den ungerska scenografen Pater Sparrow upp tidsenliga kulisser av Allmänna gränd och nöjesfälten. Under en dryg månad jobbar ett filmteam på 90-100 personer för att få ihop berättelsen om den förbjudna kärleken i de två nöjesrikerna.

– Det har varit en superkul inspelning, det kommer att bli en film som folk förhoppningsvis talar gott om. Visuellt är den fantastisk. Alla konstnärliga a-funktioner i teamet förmedlade en enorm energi, säger James Velasquez.

I SIN ROLL SOM FAD har han brutit ned manuset och detaljplanerat inspelningsplanen ihop med regissörerna och radarparet Måns Mårilind och Björn Stein, samt med fotografen Aril Wretblad. James uppgift är att spinna en väv där allas viljor och önsk-

Robert Gustafsson i rollen som Gustaf Nilsson i berättelsen om de två rivaliserande tivolifamiljerna.

taljkoll på läget

Carl Bredberg

Helena af Sandeberg spelar Nadeschda Nilsson i *Swoon*.

ningar i teamet jämkas med produktionsledningens, olika trådar hårt styrda av pengar. På inspelningsplatsen är det James som har koll på hur lång tid varje tagning får ta och i vilken ordning de ska tas. Hans uppgift är att informera alla om när allt ska göras.

– I Sverige arbetar inspelningsteamerna intimt och i ett flow där vi diskuterar vad som är bästa sättet att lösa saker på. I Budapest är filmarbetarna vana vid stora amerikanska team, de inväntar order från a-funktionerna. Det är två helt skilda arbetskulturer, säger James.

I *Swoon* bestod den svenska delen av filmteamet endast av regi, foto, mask och kostym – resten i teamet var ungrare.

– Jag fick anpassa inspelningen helt till ungerska arbetsvillkor och i Budapest har en passare upp till sex assistenter, här har passaren i bästa fall en assistent. De ansåg inte att teamet skulle dela på sig inför förberedelser av nästa tagning.

JAMES KOMMER FRÅN USA och har jobbat som FAD både där och i Sverige, så den amerikanska arbetsmodellen är inte ny för honom. Men personligen tycker han bättre om det svenska sättet att jobba med mindre team och nära relationer.

– Men visst vore det bra om vi i Sverige kunde anpassa inspelningar mer till en internationell standard, för att det saknas en del funktioner i Sverige. Men det krävs att vi också får en bättre samsyn på olika yrkesfunktioner, säger James.

I *Swoon*, där majoriteten av teamet arbetade utifrån en annan hierarki och med en med annan syn på arbetstider blev inspelningen tungjobbad. Även inspelningen av *Den allvarsamma leken*

gjordes i Budapest med hjälp av James, men då var det svenska och det ungerska teamet mer lika i storlek. Den filmen var karaktärsdriven och budgeten anpassades mer till de förutsättningarna som fanns. *Swoon* spelades in på 32 dagar, men egentligen borde filmen ha gjorts på 55 dagar om det funnit pengar och tid, menar James. Den var så pass tekniskt avancerad.

– Vi gjorde *Swoon* på närmare halva tiden och med 12 timmarsdagar enligt ungerska regler. Problemet med 12 timmarsdagar är att se till att alla i teamet får 11 timmars vila inför nästa dags inspelning.

Kort inpå inspelningen tvingades produktionen att skifta samproducenter i Budapest, vilket gjorde det svårt att få med alla nya medarbetare på spåret.

– Förberedelsetiden blev lidande av att vi bytte bolag. Det kändes som om en månad flög ut från fönstret. Producenten Kristina Åberg jobbade hårt tillsammans med vår line producer för att hitta en lösning. Att byta bolag så kort inpå en inspelning är inte optimalt. I vissa avseenden gjorde det saker bättre, men det var inget lätt beslut att ta för produktionen.

Som FAD vill James ha två månader i förberedelsetid för att bryta ner manus och göra ett gott förarbete. Ofta har han en Second assistant director, en SAD, vid sin sida på långfilmer. Det får han däremot aldrig vid tv-produktioner trots att det mer än någonsin skulle behövas där. SAD tar hand om dagsbeskeden till teamet, pratar med avdelningarna och hjälper James varje dag, ibland har han även en Third assistant director, TAD, som sköter kontakterna med statisterna.

James Velasquez och Björn Stein.

Zara Larsson sjunger medan Albin Grenholm i rollen som John Lindgren dansar med Ninni Nilsson (spelas av Frida Gustavsson).

– Det svåraste med *Swoon* var att hitta ett sätt att få med alla och dela informationen så att alla förstod. Först på den 20:e inspelningsdagen flöt jobbet på som det skulle.

Att arbeta som FAD kräver lång arbetserfarenhet i filmbranschen. Svenska producenter menar att det saknas duktiga personer i den befattningen. James har själv utformat kurser via Trappan i Göteborg för att vidareutbilda filmarbetare till yrkesfunktionen FAD. I höst sker det för tredje gången.

– Sist utbildades tio personer, fem av dem arbetar idag som FAD. Under sex dagar tar jag in olika gästlärare som får beskriva yrkesrollen i relation till andra befattningar i teamet. Under veck-

ans lopp får deltagarna bryta ner ett manus för en långfilm. Sista dagen får de presentera en färdig inspelningsplan för producenter på plats.

HAN, LIKSOM NÅGRA ANDRA FAD:ar (bland andra Daniel Malmén i filmavdelningens styrelse), har genomgått en utbildning i Österrike via Filminstitutet och Mediedesk och inspirerats till kursupplägget därifrån. Belgaren Denis Rabaglia som leder utbildningen i Österrike, anser att behovet av en europeisk standard för FAD är central för att filmproduktioner ska flyta smidigare mellan länderna.

– Om produktionsrabatter införs i Sverige skapas fler filmjobb i Sverige, det är bra. Men vi är få i den svenska filmbranschen. Kommer ett amerikanskt team hit suger den upp alla våra yrkeskunniga säger James och fortsätter:

– Men vi behöver utbilda fler assistenter och fler personer på en högre nivå. Med produktionsrabatter omvandlas vi till en serviceinstans för utländska team och då måste vi ha gemensamma beskrivningar av yrkesfunktionerna.

ATT SVENSKA FILMPRODUKTIONER som *Swoon* flyttas utomlands är inget nytt – det sker allt som oftast av ekonomiska skäl.

Stockholm har förlorat flera storfiler till andra länder och problemet har diskuterats flitigt under åren. Införs produktionsrabatter i Sverige banar det väg för att svenska produktioner också gör sina inspelningar här. Samtidigt lär en mer hierarkisk struktur komma att utvecklas. Utan språkförbistringar och utländska makthierarkier hade givetvis förutsättningarna för *Swoon* blivit bättre, eftersom ambitionsnivån var så hög, menar James.

– En scen i Budapest kommer jag sent att glömma. Det var mot slutet av inspelningsperioden och då alla gav järnet. Det är fantastiskt när tekniken får möta en skådespelares tillgänglighet, när alla förstår varandra och det ger resultat.

James Velasquez tillsammans med Måns Mårilind och Björn Stein.

Teamet i Ungern skulle göra en fem-minuters lång tagning med steady-cam där kameran följer den kvinnliga huvudrollsinnehavaren genom en korridor, in till en klubb med 75 statister på plats. Kameran ska tajma Zara Larsson då hon sjunger, (hon var endast en dag i Budapest) på exakt på rätt textrad. Kameran glider vidare förbi pianisten Jay Jay Johansson på scen med ett band bakom sig, fram till den manliga huvudrollsinnehavaren och det unga paret dansar en koreograferad dans. Bilden slutar på Zara Larsson som sjunger resten av låten.

– När vi ska göra detta säger det nya produktionsbolaget att vi har bara sex timmar på oss att filma i lokalen. De hade inte informerat oss om den tidsbegränsningen. Statisterna ska vara klädda i tid, ljussättning ska funka, allt ska tajmas med Zara Larssons tajta schema, hon ska stå där i tid i mask och kostym. Vi gjorde tagningen 16 gånger, den sista blev perfekt. Trots allt det motstånd som fanns, gjorde alla inblandade rätt!

MAGDALENA BOMAN

FAD, SAD och TAD – vem gör vad?

Begreppen FAD, SAD och TAD kommer ursprungligen från den amerikanska filmindustrin, funktionerna tolkas olika från land till land. Det finns behov av att definiera yrkesgrupperna bättre.

✓ FAD, 1st assistant director: Är regissörens högra hand. Hen bryter ner manus, detaljplanerar och lägger inspelningsplanen ihop med regissör och fotograf. På inspelningsplatsen har FAD:en koll på hur lång tid varje scen får ta, och i vilken ordning tagningarna ska ske under dagen, samt informerar och kommunicerar detta till övriga avdelningar i filmteamet. Det är en arbetsledarfunktion, men utan egen möjlighet att svara för sin övertid.

✓ SAD, 2nd director: är FAD:ens högra hand. SAD har fokus på nästkommande arbetsdag, ansvarar för dagsbeskeden och det förberedande arbete med skådespelarna.

✓ TAD, 3rd assistant director: Tar emot skådespelare och statister på plats och ser till att de kommer i tid till mask och kostym. TAD håller även i scenerier med statister.

”Jag kan inte sluta sjunga”

Sedan 2008 delas Såstaholms pris till Höstsols minne ut till en ung och lovande scenkonstnär.

Årets mottagare slog igenom som skådespelare redan i skolåldern. Idag kan Anton Lundqvist även titulera sig barnboksillustratör och musikalartist. Drivet? Att ständigt gå utanför trygghetszonen.

NÄR TEATERFÖRBUNDETS ORDFÖRANDE Anna Carlson ringde och berättade att Anton Lundqvist var årets mottagare av Såstaholmspriset, trodde han att det var ett misstag.

– Jag tänkte först att det var ett skämt. Nästa fas var att jag hade missuppfattat något. Det lät helt enkelt för bra för att vara sant! utbrister han ödmjukt när vi träffas på hans stamcafé i Vasastan.

Men något misstag var det definitivt inte, utan ett noga fattat beslut av en jury, med motiveringen att ”han med lätthet och elegans, perfekt prickar in slapstickkomik med största allvar, och på högsta nivå”.

Anton Lundqvist har medverkat i allt från musikal till film, tv och teater. Just nu är han aktuell i såväl *Book of Mormon* på Chinateatern som i TV4:s *Syrror*. Till hösten blir det istället film igen, med thrillern *In i dimman*.

Att det har blivit flera musikalbeskrivningar som något av en slump.

– Jag skulle aldrig våga kalla mig musikalskådespelare utan jag är kort och gott skådespelare, det är där jag har min grund. Men i samband med en casting för *Grease* frågade regissören om jag kunde sjunga. Sedan dess har jag inte riktigt kunnat sluta. Men det var nog inte min stämning han gick igång på, utan mitt brinn!

Anton har varit allt från sidekick åt Måns Zelmerlöw i *Allsång på Skansen* till att inneha huvudrollen i Kulturhuset Stadsteaterns uppsättning av *Peter Pan*. Såstaholmspriset ser han som ett erkännande av att han ändå har valt rätt yrkesbana, trots en inte alltid spikrak väg dit.

– När man håller på som jag, så blir ett sådant här pris ett svar på att det är meningen att du ändå ska fortsätta.

Anton Lundqvist förklarar sin bredd med att han ständigt förnyas sig, alltid med den röda tråden ”utmaning” som ledstjärna. Han exemplifierar med *Romeo & Julia* på Göta Lejon.

– Regissören Morgan Alling frågade om jag kunde göra en väggvolt. Just då fanns det inte ett uns av det i mig, men utmaningen i sig triggade mig så till den grad att jag till slut stod där varena kväll och voltade!

Någon teaterskola har han inte gått. Den största läroplatsen blev istället Oktoberteatern i Södertälje där han jobbade som skådespelare under gymnasietiden, bland annat för en jämnårig och teaterovan publik.

– Det kunde bli väldigt snackiga och bröliga föreställningar. Det var då jag fick lära mig tajmning, genom att leka med publiken, utmana den och undersöka hur man kan fånga uppmärksamheten utan att gå utanför rollen.

Nu väntar en annan pikant utmaning. Såstaholmsprisets mottagare erbjuds alltid att inreda ett rum. Tidigare pristagaren Joel Kinnaman valde att inspireras av en biograf. Anton Lundqvist hämtar inspiration från västkustens karga klippor.

– Jag spenderade mycket tid i barndomen på Hälsö utanför Göteborg, där mina morföräldrar bor. Västkusten har en särskild plats i hjärtat. Men vem vet, kanske blir det istället ett Michael Bolton-rum.

Vad Anton Lundqvist ska göra med de 50 000 kronor som utgör prissumman har han ännu inte bestämt.

– Mycket av pengarna kommer nog att gå till att hitta nya sätt att uttrycka mig på, men säkert också en och annan inspirationsresa. Det känns lyxigt att få möjlighet att utvecklas i sitt konstnärskap.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Anton Lundqvist

2017 års mottagare av Såstaholms pris till Höstsols minne

Född: 1989

Första rollen: Som Gavroche i *Les Misérables*, Scandinavian Tour (2002)

Tidigare roller (i urval): Erik i filmen *Kim Novak badade aldrig i Genesarets sjö* (2005), Roller i musikalerna *Grease* och *Mercutio* i musikalerna *Romeo & Julia*, båda på Göta Lejon (2010 och 2011), titelrollen i *Peter Pan* på Kulturhuset Stadsteatern (2012).

Aktuell i: *Book of Mormon* på Chinateatern, samt i tv-serien *Syrror*
Övrigt: Medverkar i dramathrillern *In i dimman* (premiär hösten 2018).

Kuriosa: Jag ser honom inte som en barnskådespelare. Han är en duktig skådespelare som råkar vara ung helt enkelt”, sa motspelaren Jonas Karlsson om Anton Lundqvists genombrottsroll i filmen *Kim Novak badade aldrig i Genesarets sjö*.

Michael Melanson

Alexandra Aristarhova

Bästa avkopplingen i juletider!

Nya memoarer och biografier och ett antal filmboxar kan förgylla storhelgerna.

MIKAEL PERSBRANDTS memoarer *Så som jag minns det* har haussats och emotsetts, fruktats och fnysts åt.

Boken är skriven av den uppburne författaren Carl-Johan Vallgren i ett nära samarbete med Persbrandt som sträckt sig över ett år. Trots pådraget hamnar memoarerna snett i tiden, mitt i #metoo. Inte snett för att det kommit en rad vittnesmål mot Persbrandt – det har det inte – utan för att den typ av manlighet han – liksom Vallgren – representerar ger en guilt-by-association-stämpel och dras med i drevet. Den som tittar in i Persbrandts stålhårda blick och tremillimeterskäggstubb på bokomslaget förstår varför porträttbilden nu blir ett sänke och inte den manlighetsmagnet som avsetts. Läggs därtill det faktum att förlaget i sista sekund stryker passager i boken för att rädda ansiktet. För efter att Dagens Nyheter intervjuat Persbrandt i en tvårumssvit på Berns hotell, som förlaget tillhandahåller för lanseringen, försvinner en minnesbild ur boken. I det utskickade lanseringsmanuset beskriver Persbrandt ingående hur han deltar i ett sexuellt övergrepp på en kvinna som den #metoo-anklagade danske filmaren Lars von Trier regisserar. När DN-journalisten frågar Persbrandt om det svarar han att det var en märklig dröm. När boken kommer ut är avsnittet borta.

Generellt är den 400-sidiga biografien kronologiskt och rappt berättad. En bladvändare. Som på en tittskåpsteater följer vi dramat Persbrandt: familjen, uppväxten i Jakan, utanförskap och drömmar, och kampen för en plats och en tillhörighet som efter många och långa taxikörningar leder till Dramatens stora scen – den stora svarta vaginan som Persbrandt kallar den. *Så som jag minns det* är full av skvaller och där somliga namngivna personer får schavottera medan andra får komma in i värmen (med övervikt för det första). Ointressant personlig byk hängs ut till beskådan som på en tvättlina och skymmer tyvärr sikten för det som kokar under ytan. Det håller tillbaka den större berättelsen om Mikael

Persbrandts kamp för att vara någon inför både sig själv och andra när han ställer sig på scen eller framför kameran.

PROFESSORN I teatervetenskap, Tiina Rosenberg har skrivit biografien *Mästerregissören – När Ludvig Josephson tog Europa till Sverige*. I ett inledande förord utlovar Rosenberg en bok om inte bara Ludvig Josephsons (1832-1899) scenkonst utan även om judisk identitet (Josephson är en känd kultursläkt med namn som Ernst och Erland Josephson), romantisk-revolutionär maskulinitet, liksom uppseendeväckande operauppsättningar och egensinniga verkstolkningar för scenen.

Rosenberg skrev om Ludvig Josephson redan 1993. Det känns. Den aktuella boken rymmer ett rikt material som fått tid att smältas och sättas in i ett större sammanhang. Upplägget är tematiskt och för Scen & films läsare är kapitlen om teatern och de europeiska erfarenheterna från resorna av speciellt intresse – livet ut var Josephson en hängiven resenär som såg mycket teater. Erfarenheter han använde för att öppna upp den provinsiella svenska scenkonsten.

NÅGRA NYSLÄPPTA filmboxar sticker ut. *Jan Troell – Svenska bilder* innehåller sju digitalt nyrestaurerade titlar. Bland dem debuten *Här har du ditt liv* (1966), en filmatisering av arbetarförfattaren Eyvind

Johnsons episka romansvit om Olof. Liksom dokumentärfiktionen från skolvärlden på temat makt och auktoritet, *Ole Dole Doff* (1968) med Per Oscarsson; daterad i bilderna men aktuell vad gäller temat. *Sagolandet* (1988) är en riktig dokumentär och Troells uppgörelse med socialdemokratin. I småborgerligt individdrömmande vänder han ingenjörskonst och storskalighet ryggen. Bara tre år senare kommer det psykologiska dramat *Il capitano* om de bestialiska Åmselemorden med manus av Per Olov Enquist. Knappt tre decennier

efter debuten har folkhemmet fått besök av onda våldsamma krafter utifrån.

EN BOX PÅ VÄG ATT GES UT vid pressläggning och värd att nämnas är *Göstas rariteter*. I sex filmer gjorda mellan 60- och 80-talet visar Gösta Ekman sin storhet som både komiker och karaktärsskådespelare. Här finns drama, *Yngsjömordet*, liksom känslan för det svenska sett från sidan i *En vandring i solen* efter Slass roman, fram till Mats Ahrens *Dödspolare* där Gösta Ekman efter en vild fest vaknar upp med en död kvinna i lägenheten.

I Sceningång – Tre år på Göteborgs Stadsteater är vd och teaterchefen Björn Sandmarks (red) avsikt att med egna och ett tjugotal andras bidrag komma åt teaterns väsen och blodomlopp, på och bakom scenen.

I skådespelaren Alexander Salzbergers roman *Kicktorsken* berättas fiktivt men självbiografiskt om missbruk, drömmen att lyckas och om kärleken till att stå på scen.

SJÄLVUTLÄMNANDE ÄR också humorgruppen Klungans Olof Wretling i *Fem vintrar och en sommar – diagnoserna i mitt liv*. Texten kränger av små berättelser, infall, dialoger och låtar. Olof Wretling kan man även höra som Vinterpratör i Sveriges Radio P1 mellan jul och nyår.

Nästa år skulle Ingmar Bergman fyllt hundra. Firandet har redan börjat. Tidigare biskopen Caroline Krook tjuvinviger med boken *Rastlös sökare och troende tvivlare – existentiella frågor i filmer av Ingmar Bergman*. Bland dem *Fanny och Alexander* från 1982. Där det ”iakttagande barnet spelar en stor roll” – större roll än i någon annan av hans filmer, menar Krook.

Minns öppningsscenen där Alexander blickar mot oss när han leker med sin dockteater i ett svunnet högborgerligt selskiftessverige. Nästa år finns mängder av chanser och möjligheter att blicka in i Bergmans världar i ny- och återutgivning av böcker och filmer, vid festivaler och i föreställningar.

GETLUNDSTEDT

Konstnärlig forskning del av en smärre revolution

DETTA ÄR EN KONTAKTANNONS från en konstnärlig forskare. Jag är numera konstnärlig doktor i performativa praktiker med inriktning på film och media. Konstnärlig forskare som fått betalt för att leka med dockor i flera år och göra animerad film och skriva en bok och gå baklänges ända till Husby från Hornsgatan. Jag är en av många: Vi konstnärliga doktorer kommer från bildkonst och litterär gestaltning, drama, konsthantverk, mode, mim, musik, opera, teater, dans, film, design och cirkus. Konstnärliga forskare finns överallt i all konstnärlig högre utbildning.

En doktorandutbildning mitt i livet med en lång yrkeserfarenhet bakom sig är att glänta på en dörr in till ett annat, friare och mer generöst sätt att arbeta på. Det är en väg ut ur konstnärskap som varumärkesbyggande aktivitet, bort ifrån frilanslivets ständiga jakt på uppdrag och in i ett rum som ger utrymme för att läsa, tänka och reflektera över sin egen och andras praktik – ett tillfälle att vara sårbar och sökande.

Det är unikt för Sverige att vi har en så fri och generös forskarutbildning för konstnärer med det friaste regelverket i världen. Utbildningen är så fri att de som går den inte riktigt fattar hur fri den är. Det är en fyraårig utbildning på heltid som i regel blir fem-årig då de som går den kan välja att undervisa 20 procent.

Alla doktorander och doktorer som håller på med praktikbaserad konstnärlig forskning blir ju sammantaget någonting större och på sikt inflytelserikare än de anar själva. Vi kan se det som

att ett nytt system av dialoger mellan olika individer skapar ett sammanhang av dörrar till rum som håller på att öppnas. Sedan mer än tio år tillbaka pågår en smärre revolution i Sveriges land som rätt hanterad kan ge konsten en större plats i samhället och världen.

Det är en spännande process, på intet sätt linjär, och som ser lite annorlunda ut i olika delar av landet. Ett nytt sammanhang har vuxit fram som lagt grunden till något som vi ännu inte har sett resultaten av.

Det är som vanligt också en fråga om makt.

Den klassiska rollen där konstnären producerar för att sedan lämna vidare till kritiker, konstvetare, filosofer, kuratorer och andra för tolkning och förklaring kastas om.

Detta är en kontaktannons. Jag har dåligt tålamod. Saker ska ske snabbt. Låt en ny persona växa fram där konstnären spelar en mer aktiv roll. Ett brott mot den passiva roll där konstnären fost-ras till att sitta på panelen och vänta på att bli uppbjuden.

Konstnärlig forskning är ett viktigt sätt att skapa produktionsmuskler utanför de vanliga finansieringsvägarna för exempelvis film, teater och dans. Det finns en sprängkraft och vitalitet i konstnärlig forskning just för att den står utanför marknadslogiken och varumärkesbyggandet.

NILS CLAESSON

Nyårslofte för en god ekonomi?

A-kassan är din viktigaste försäkring. Gå med idag!

Vi försäkrar det mesta: vårt hem, vår bil, vår båt och våra djur. Inte för att vi förväntar oss att något ska hända utan för att ha råd om det händer.

Samma sak gäller när man försäkrar sin inkomst vid arbetslöshet. Inte för att man förväntar sig att bli arbetslös utan för att ha råd att vara mellan två arbeten om det skulle hända.

För 112 kronor per månad försäkrar du din inkomst hos oss. Och det är enkelt att gå med!

Gå in på www.unionensakassa.se för att bli medlem idag.

UNIONEN
A-KASSAN

Du hittar mer information om a-kassa och kulturarbete på vår hemsida unionensakassa.se/kulturarbete. Om du har frågor kan du skicka ett meddelande på Mina Sidor eller ringa oss på 0770-77 77 88.

Shoshana lämnar efter sig ett välmående och tryggt förbund

Teaterförbundets administrativa chef Shoshana Kushner går i pension. De senaste årtiondena har hon haft stor del i förbundets stabila utveckling. Nu går hon vidare till vilsammare sysslor.

HÖGST UPP PÅ FJÄRDE VÅNINGEN med utsikt mot Riddarfjärden i Stockholm har Teaterförbundets administrativa chef Shoshana Kushner sitt arbetsrum. Det är ett prydligt inrett, litet rum, som går väl ihop med Shoshanas alltid stilfulla klädsel. På ena långväggen står skåp och hyllor fulla av svarta pärmar med titlar såsom årsredovisningar, försäkringar och skatt. Inom kort kommer emellertid Shoshana att vända pärmarna ryggen och lämna sitt arbetsrum. Efter snart 30 år på förbundet går hon i pension i slutet av februari 2018.

1977 kom Shoshana – 26 år och nyutbildad civilekonom – till Sverige från Israel. Det var kärleken till David, som drog. Så småningom fick hon arbete som ekonom på Svenska kryssarklubben. Efter nio år på kryssarklubben tyckte hon att det var dags att gå vidare i livet och en anställning på Teaterförbundet 1988 passade bra.

– Teaterförbundet lockade mig för det var ett fackförbund inom kulturområdet.

När jag träffar Shoshana är hon sysselsatt med att ta fram en promemoria, som ska göra det lättare för hennes efterträdare att sätta sig in i arbetet. ”Tyvärr är det svårt att lämna över allt jag har i huvudet”, säger Shoshana och skrattar. Hon har lätt till skratt.

– Båda mina ordförande, Tomas Bolme och Anna Carlson, har varit bra stöd och det har varit roligt att jobba med dem och fått lära känna dem. Arbetet tillsammans med alla förbundsdirektörer, Anders Broberg, Jaan Kolk och nu Mika Romanus, har också fungerat bra. Jaan var den som gav mig utrymme att utveckla mitt mandat och av Mika har jag fått samma förtroende. Det bygger på ömsesidig respekt. Jag har ju också varit personalchef. Det är en utsatt roll på en liten arbetsplats. Det är en balansgång, att vara vän med sina arbetskamrater och samtidigt behålla chefskapet. Jag tycker i alla fall att förhållandet till fackklubbar har varit bra.

Teaterförbundet är visserligen ett litet förbund, men i samtal med Shoshana synliggörs förbundets särskilda prägel och dess utveckling. När hon började hade förbundet cirka 6 000 medlemmar och idag närmare 9 000. Shoshana blev från början administrativt ansvarig för förvaltningen av Teaterförbundets ekonomi, innefattande bland annat stiftelsen Höstsol, Djurgårdsmässans stiftelse och alla andra till förbundet knutna fonder för stipendier och humanitära ändamål. Under mitten av 90-talet tillkom Rättighetsbolaget, Servicebolaget och fastighetsbolaget Teatersol, som hon varit med att bilda. I de två sistnämnda bolagen är hon dessutom vd.

– Det som varit viktigt för mig är att känna att jag på olika sätt betytt något för alla våra medlemmar och att jag gjort skillnad. Inte minst i fråga om socialt och humanitärt stöd. Vårt årliga stöd ligger på mellan två och 2,5 miljoner kronor.

Trots finanskriser har det ekonomiska utfallet för Teaterförbundets del varit mycket positivt. Även om tillkommande bolag inte fanns när Shoshana började på Teaterförbundet har förmögenheten ökat från cirka 12 miljoner kronor till totalt 97 miljoner kronor 2016.

– Styrelsen har fastställt vissa placeringsprinciper som jag ser till att våra kapitalförvaltare följer. Vi ska behålla värdena och naturligtvis helst utöka kapitalet, men det ska vara tryggt.

Hon har på uppdrag av TCO varit lekmannarevisor i Folk-samkoncernen. På frågan om vad hon ska göra framöver, svarar hon att hon inte vet.

– Men jag sitter i Höstsols styrelse och det kommer jag att fortsätta med. Sen skulle jag vilja utnyttja mina erfarenheter som stöd för nykomna akademiker, som ett slags mentorskap. Skillnaden i mitt liv blir att jag avslutar min prenumeration på Dagens Industri och börjar dagen med att läsa Dagens Nyheter istället.

GUNNAR FURUMO

Magdalena Boman

Trappan lät nyanlända kulturarbetare möta arbetsgivare inom scen och film

Nyanlända kulturarbetare kan tillföra kompetens. Kulturakademien Trappan lyfter fram mångfalden i ett projekt och seminarium med arbetsgivare.

ÖKAD MÅNGFALD STÅR högt på önskelistan inom många branscher. Ändå är det svårt för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden. Kulturvärlden är inget undantag.

Därför driver Kulturakademien Trappan i Göteborg under hösten projektet *För ökad mångfald* i samarbete med Arbetsförmedlingen kultur media väst, Folkteatern och Kultur i väst. Deltagarna är 20 nyanlända professionellt verksamma inom scenkonst, musik, film, tv och radio. De får genom möten, workshops och studiebesök hos organisationer och arbetsplatser som Svensk scenkonst, Teaterförbundet, Sveriges Television, Sveriges Radio, Film i Väst, Folkteatern, Masthuggsteatern och Kultur i väst höra hur fältet ser ut i Sverige. Samtidigt läser de svenska på SFI.

I slutet av november inbjöd projektet även till ett seminarium i Göteborg för

att skapa direkta möten med arbetsgivare. Deltagarna presenterade sig själva, dels genom en film där alla framträdde med sin individuella historia, dels genom att flera berättade om förhållandena i sina hemländer, både de kulturella och politiska. Det blev vittnesmål om förtryck och hot, men också fakta om utbildnings- och kultursektorerna i några länder.

DELTAGARNA HAR RÖTTER i Syrien, Jemen, Palestina, Eritrea och Iran. Ofta har de gjort anhalter i andra länder på vägen till Sverige. De har arbetat professionellt som filmare, grafisk designer, skådespelare, journalist, fotograf, musiker, programledare, kompositör, regissör, scripta, filmklippare, kameraman, musikproducent och bildproducent. Några har drivit egen studio eller produktionsbolag.

– Det är väldigt mycket kompetens som

har kommit hit, konstaterar projektledaren Ulla Berg Svedin, som med hjälp av tolk, har intervjuat alla och försökt reda ut vilken kompetens var och en bär med sig.

– Vi har inte samma yrkesbeteckningar och det kan vara svårt för arbetsförmedlingen att veta var de faktiskt hör hemma yrkesmässigt.

Seminariet samlade under dagen närmare 80 deltagare. Från arbetsgivarsidan fanns företrädare för bland andra Folkteatern, Riksteatern, Malmö opera, Film i väst och andra produktionsbolag inom film. Programmet gav också exempel på samarbetsprojekt där nyanländas kompetens tas tillvara. Att möten och nätverk är viktiga stod klart, både nu och inför framtiden.

LISHELLSTRÖM SVENINGSON

Tidningen Scen & film kan bli ännu bättre!

Scen & film har flitiga och engagerade läsare. Det framkommer av en ny enkät som Teaterförbundet gjort. Redaktionen har fått många intressanta tips på idéer som vi ska ta tag i. Stort tack alla ni som bidragit med era svar.

DRYGT I 000 LÄSARE SVARADE på den enkät Teaterförbundet skickade ut via e-post tidigare i höstas. Tidningen får både ris och ros av läsarna. Flertalet tycker att tidningen känns aktuell och håller hög kvalitet på texter och reportage. Andra anser att den är för riktad mot teater och scenkonst och att den borde innehålla mer nyheter om film och tv. Sju av tio har ett positivt helhetsintryck av tidningen.

Det är bra att tidningen har bredd, fokus på arbete och yrkesfrågor samt att den profilerar sig som branschtidning. En läsare påpekade: ”Det är roligt att läsa om personer/kollegor i en mix av personligt och arbetslivsperspektiv. Tidningen är också den enda kanalen som återger vad som händer och bestäms ur ett fackligt och kulturpolitiskt perspektiv.” Helt klart är att tidningen skulle

saknas om den inte skulle komma alls. Många tycker att den ska innehålla en blandning av korta och längre texter.

Men som med allt annat så kan tidningen bli bättre. Läsarna efterfrågar en digital variant, fler önskar en förnyad layout och vill läsa mer om nytänkande och konstnärliga arbetsmetoder. Scen & film kan gott och väl ge sig i kast med att granska de konstnärliga högskolorna, tycker läsarna och sätta fart på den fackliga och kulturpolitiska idédebatten. Tidningen kan även bli bättre på att spegla facklig problematik ute på arbetsplatserna, låta obekväma röster ta större plats, och vara mindre huvudstadsbetonad.

Här finns många goda idéer. Tack alla för ert engagemang!

MAGDALENA BOMAN

TEATERFÖRBUNDET SÖKER REGIONALT SKYDDSOMBUD

med god branschkunnskap och erfarenhet av systematiskt arbetsmiljöarbete.

I TJÄNSTEN INGÅR ATT

- Planera och genomföra arbetsplatsbesök och utbildningar i hela Sverige.
- Stödja det lokala fackliga arbetet utifrån Teaterförbundets mål och ställningstaganden.
- Som RSO genomför du arbetsplatsbesök på arbetsplatser utan skyddskommitté i syfte att få igång det lokala arbetsmiljöarbetet.
- Ge rådgivning via e-post och telefon till anställda, skyddsombud och chefer.
- Ge råd och stöd i arbetsmiljöärenden till kollegor.
- Vissa administrativa arbetsuppgifter.

Ansökan med meritförteckning e-postas till ledigtjanst@teaterforbundet.se

Läs mer om tjänsten på www.teaterforbundet.se

Audition

Audition till Dalateaterns
och Musik i Dalarnas
uppsättning av musikalen

SWEENEY TODD

Gäller rollerna Anthony Hope, Johanna,
Judge Turpin och Adolfo Pirelli.

Sista ansökningsdag 2 februari 2018.

Om du blir utvald för audition i Falun får du en kallelse 28 februari 2018.

Audition 26-27 mars 2018 i Falun.

Sweeney Todd spelas 2 mars-10 april 2019 på Magasinet i Falun.

Mer info: www.dalateatern.se | www.musikidalarna.se

DALA
TEATERN

Unikt gästspel från Théâtre des Bouffes du Nord **Peter Brooks**

BATTLEFIELD

30 år efter föreställningen Mahabharata, som tog teatervärlden med storm, återvänder Peter Brook till det indiska eposet med föreställningen Battlefield. Enda tillfället i Skandinavien!

Ons 31 jan kl 19
Tors 1 feb kl 13 & 19
Lunds Stadsteater

"A miracle of wisdom and poetry" *Les Echos*
"A perfect and suspended movement,
light as a breath" *Le Monde*

THÉÂTRE
DES BOUFFES
DU NORD

www.juliusbiljettservice.se

www.juliusbiljettservice.se

teater
SAGOHUSET
www.sagohuset.no

”Enkelt och handfast att vara skyddsombud”

Sarah Bellugi

Är: Dansare. Fackordförande och skyddsombud vid Skånes dans-teater.

Bor: Med familj i centrala Malmö.

Ålder: 37 år.

Om #metoo: ”Jättebra på många sätt. Men det gäller att vara noggrann nu när vi går vidare. På djupet, så att allt inte bara blir en slogan. Viktigt är att vi funderar på hur vi kan vara förebilder för våra barn. Hur vi på bästa sätt lär dem, och oss, att hantera de fantasier och aggressioner som vi alla besitter.”

Efter ett liv i Florens, Paris och Amsterdam kom dansaren Sarah Bellugi till Skånes dansteater. Idag är hon dess fackordförande. Sarah värnar om yrkes stolthet för dansare, arbetets estetik och vill utbilda – fast med grace.

NÄR HON VAR LITEN brukade hennes morfar visa runt sitt barnbarn i Paris. Istället för att ta henne till Disneyland stannade han upp här och var för att visa hur olika människor arbetade i staden. Han kunde stå med henne och peka på fönsterputsare och förklara hur skicklig man måste vara för att klara det – precis som andra yrken. Så lärde sig Sarah vad yrkes stolthet är. Och indirekt facket vikt.

– Han fick mig fascinerad av arbetets etik, förklarar Sarah. Han var amerikan, jobbade för OECD och hade slagits för mänskliga rättigheter hela sitt liv.

För Sarah var det dans som gällde redan från fyraårsåldern. Men till skillnad från de flesta andra började inte Sarah med klassisk balett, utan med modern dans, eftersom hennes mamma, konstnären Rebecca Hayward, var mer för det samtida. Detta i Florens, där allt annat andades kulturhistoria.

Idag är Sarah fackordförande på Skånes dansteater med sina 50-tal anställda. Och dessutom skyddsombud.

– Egentligen är jag nog för emotionell för att vara ordföran-

de. Samtidigt känns det så viktigt. Man är med om beslut som har stor betydelse. Att vara ordförande är också symboliskt – det handlar om hur man ser på sina medmänniskor.

SKÅNES DANSTEATER FLYTTADE för ett decennium sedan ut till Västra hamnen i Malmö och fick Kockums gamla u-båtsverkstäder renoverade till ett modernt danshus med två stora studior, foajéer, gym, massage, bastu och verkstäder. Samt förstås en stor scen – med samma scenmått som Operan – och en salong för 250 personer. Idag är det en av landets främsta dansscener.

– Jag älskar min arbetsplats, men inte alltid Malmö om kvällarna. Det är helt folktomt efter klockan sex, och det har jag efter min uppväxt svårast att förlika mig med, säger Sarah Bellugi.

Rollen som skyddsombud känns enkel och handfast. Rollen som fackordförande är tyngre. Nyligen gjorde teatern en omorganisation som gjorde en kollega och vän ”övertalig”. I sådana lägen tycker hon att facket har för få verktyg.

– Smärtsamt lite gick att göra. Omorganisation är den sortens

Nille Leander

MBL där arbetsgivaren kan inhämta åsikter från facket. Ändå har arbetsgivaren egen rätt i slutänden. Det kändes svårt att medverka i förhandlingar utan att vara i en beslutsfattande roll.

SEDAN PISA-FÖRORDNINGEN avvecklades av regeringen 2015 är det inte direkt lätt för människor i dansvärlden att klara sig efter scenkarriären. Den pension en dansare brukade ges vid 44 års ålder är nu borttagen. Nu får dansare möjlighet till ett treårigt stöd för "karriärväxling" genom SOK-stiftelsen.

– Dansarna har förlorat ekonomiskt på detta.

Precis som i teatervärlden får en dansare aldrig bli sjuk:

– En gång räckte det att jag tog ledigt för vård av barn en dag. Dagen efter hade jag blivit delvis ersatt av en annan dansare. Det är svårt att missa repetitioner över huvud taget, även på grund av fackligt engagemang, eftersom koreograferna kan få intrycket att man inte bryr sig om arbetet. Ändå är vår nuvarande chef Åsa Söderberg noga med att anställa schyssta koreografer.

Kroppen är ju ert arbetsverktyg och dessutom ett mycket utsatt sådant?

– Det gäller att kunna bevisa att skador är yrkesrelaterade. Vilket inte är så lätt. Det blir ofta ett moment 22. Få i försäkringssystemen förstår allvaret, att det är åldersrelaterat för en person som just fyllt 36. Med skadan går det inte att jobba, men man får sällan heller ersättning.

Som fackansvarig kan man ibland råka ut för vrede från "fel håll".

– En gång bad teatern om rätten att ta in någon som skulle arbeta gratis, eftersom det inte skulle bli något av projektet annars. Då sa jag nej – och fick förstås ta skulden från dem som inte fick dansa. Många yngre förstår inte vad facket är. De kan inte heller något om arbetets historia, att människor till och med har dött för att skapa de rättigheter som många ser som självklara idag.

– Jag skulle vilja skapa minikurser för att berätta och lära ut och ge perspektiv på fackets uppgift, varför det ser ut som det gör idag. Att vara ordförande är att vilja utbilda. Och kunna behålla en viss grace!

HENRIC TISELIUS

MUSIK•ALLIANSEN

**Vi anställer
frilansande
musiker och
sångare!**

Ansök 15 januari - 26 februari 2018

Information om Musikalliansen och
hur du ansöker finns på
www.musikalliansen.org

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Aktuella utlysningar

Internationellt kulturutbyte

– söks för eget utbyte i utlandet eller för att bjuda in någon till Sverige för samarbete

Resebidrag

– söks för resor till utlandet på eget initiativ

Dans: Internationellt Studiestipendium

– söks för inbjudan av kollega från utlandet till en arbetsperiod i Konstnärsnämndens dansstudio

Sista ansökningsdag 1 februari

Konstnärsnämnden stödjer professionella konstnärers arbete, utveckling och internationella kontakter och håller sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala villkor.

www.konstnarsnamnden.se

K

**Nu kan du söka våra utbildningar
till och med 15 januari 2018 på uniarts.se**

STOCKHOLM UNIVERSITY OF THE ARTS | STOCKHOLMS KONSTNÄRLIGA HÖGSKOLA

KURSER, WORKSHOPS OCH SEMINARIER
FÖR SKÅDESPELARE

Teater
Alliansen

DANS, RÖRELSE, KOREOGRAFI FÖR SKÅDESPELARE
15–19 januari, Malmö

GENUS, JÄMLIKHET, GESTALTNING
17–19 januari, Stockholm

RADIOTEATER
22 januari – 2 februari, Stockholm

GAGA DROP-IN MORGONTRÄNING
6 februari – 20 april, Stockholm

MASTER CLASS MED KIRK BALTZ
12–15 februari, Stockholm

BÖRJA STEPPA!
20–23 mars, Stockholm

Läs mer och ansök på www.teateralliansen.se

40
år
KULTURAMA
1976-2016

**Intensivkurser/
workshops
på Kulturama**

Intensivkurser/workshops
för dig som vill ta ditt
agerande till en ny nivå

**Dragking/Dragqueen –
Att gestalta kön** med Liv Elf Karlén
Self tape med Marie Koitilainen Strömberg

Hos oss hittar du även workshops i
Fysisk teater
Commedia dell' Arte
Method Acting
Att bygga en rollkaraktär
Meisner-teknik

Anmäl dig på
kulturama.se/kurser

Har du en föreställning som är redo att gästspela utomlands?
Föreslå den till Swedstage 2018!

Swedstage är ett showcase med syfte att presentera svensk scenkonst för internationella festivalarrangörer, inköpare, programläggare, teaterchefer etc. Under fyra dagar i Stockholm får de internationella gästerna se 10-12 svenska föreställningar som kan turneras utomlands.

Showcaset samarrangeras av Scensverige och Svenska ASSITEJ
21-24 oktober 2018 i Stockholm.

Alla våra medlemmar är välkomna att komma med förslag på föreställningar här:
swedstage.se/anmal-din-forestallning

www.scensverige.se

Förbundsnytt

Valberedningens förslag till ny förbundsstyrelse

Valberedningen i Teaterförbundet för scen och film har nu tagit fram ett förslag till ny förbundsstyrelse inför riksstämman 2018, efter ett omfattande arbete och många kontakter med medlemmar och avdelningar inom förbundet. Det finns möjlighet att lämna synpunkter på förslaget fram till den 1 mars 2018. De skickas till ulla@ullasvedin.se

Förslag till ny förbundsstyrelse

Ordförande: *Simon Norrthon*, frilansande skådespelare och regissör; vice ordförande: *Christina Olofson*, filmregissör och producent; *Minna Krook*, frilansande koreograf, dansare och regissör; *Thomas Nording*, produktionsamördnare på Kungliga Operan; *Måns Clausen*, frilansande skådespelare; *Pontus Plaenge*, skådespelare och regissör vid Östgötateatern; *Zofi Lagerman*, frilansande scenograf och kostymdesigner; *Therése Hörnqvist*, frilansande scenkonstproducent; *Andrzej Glosniak*, dansare vid Göteborgsoperan; *Robert Forsman*, säkerhetschef på Kulturhuset Stadsteatern; *Martyna Lisowska*, frilansande musikalartist; *Aleksa Lundberg*, frilansande skådespelerska, dramatiker och regissör; *Tove Dahlberg*, frilansande operasångerska; *Mary-Anne Buyondo*, skräddare vid Malmö Opera; *Niclas Peyron*, filmarbetare, lineproducer, produktionsledare, First Assistant Director;

Läs mer om de föreslagna ledamöterna på teaterforbundet.se.

Så skriver du en motion till riksstämman

Det är dags att börja skriva motioner till riksstämman som äger rum i juni 2018. Sista dag för att skicka in motioner är den 15 februari. En motion kan skrivas av en avdelning, av förbundsstyrelsen eller en enskild medlem.

En motion är ett förslag på en förändring av något slag. I princip kan ni motionera om vad ni vill, så länge det i någon form rör förbundets verksamhet. Detaljerade frågor som berör förbundets avtal eller kortfristiga frågor kan passa bättre att ta upp i andra forum inom förbundet.

När ni formulerar en motion tänk på:

- att endast ta upp en fråga per motion.
- att ni börjar med att tala om vad ni vill, ange detta i rubriken.
- att motivera varför ni vill ha en förändring.
- att avsluta med ett yrkande, dvs med en "att-sats" som kort sammanfattar vad ni

yrkar på att stämman ska besluta om.

Har ni frågor kring hur man skriver en motion är ni varmt välkomna att kontakta Teaterförbundets kansli och Sara Andersson för hjälp, sara.andersson@teaterforbundet.se.

Styrelseutbildningar för lokalavdelningar

Fyra utbildningar för lokalavdelningsstyrelser har hållits på olika platser i landet, i Malmö, Skellefteå och i Stockholm. Deltagarna lärde sig mer om de kollektiva avtal som är aktuella på arbetsplatserna och tips om hur lokalavdelningen kan lägga upp sitt fackliga styrelsearbete. Kurserna hålls varje höst och är ett komplement till förbundets fackliga grundkurs på webben, som du hittar på: kurs.teaterforbundet.se.

En dag i Medlemsrådgivningen

En nyexaminerad skådespelare vände sig till medlemsrådgivningen för att få sitt kontrakt granskat. Skådespelaren hade precis förhandlat klart sin anställning på en scenkonstinstitution. Enligt skådespelaren var hen överens med arbetsgivaren om att få 25 000 kr/månad och en resejobb på 3 500 kr.

När juristen granskade kontraktet framkom det att resejobben inte stod med i kontraktet och att arbetsgivaren inkluderat ob- och övertidsersättning i lönen. Skådespelaren tog kontakt med det lokala facket som hjälpte medlemmen att prata med arbetsgivaren och rätta till felaktigheterna i kontraktet. Lönen skulle vara exklusiv ob- och övertidsersättning för att inte understiga kollektivavtalets minimilön och resejobben skulle självklart stå med.

Har du frågor om lön, kontrakt, avtal eller arbetsmiljö, kontakta Teaterförbundets medlemsrådgivning per mejl jour@teaterforbundet.se eller per telefon 08-441 13 00 vardagar 9.00-12.00.

Pengar till rättighetshavare utbetalade

Teaterförbundets Rättighetsbolag betalade i slutet av november ut 14 miljoner kronor i upphovsrättsersättningar som grundas på de kollektiva avtal som Teaterförbundet för scen och film tecknar.

Ersättningarna betalas ut till 1500 rättighetshavare, varav de flesta är Teaterförbundsmedlemmar. Pengarna kommer från nyttjande av verk och prestationer på bland annat bio, dvd, tv och webb och går till upphovsmannagrupper som regissörer, filmfotografer, scenografer och kostymdesigner samt utövande konstnärer som skådespelare, dansare och sångare. Repriserättigheter för TV4 och SVT betalas ut i februari 2018.

Folk och kultur i Eskilstuna

Den 7-10 februari äger Folk och kultur rum i Eskilstuna. Det ska utgöra en mötesplats för offentlig och privat sektor, för media, föreningar, akademien och medborgarna - med en scen för konstnärliga upplevelser. Teaterförbundet för scen och film deltar med *Upprop för den fria scenkonsten* fredag den 9 februari och *Musikalartisternas feministiska nätverk* Sparq lördag den 10 februari.

Teaterförbundet

/ för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: **Anna Carlson** (skådespelare) ordförande, **Minna Krook** (koreograf), vice ordförande, **Thomas Nording** (scen tekniker), **Peter Schildt** (filmregissör), **Therése Hörnqvist** (producent).

Övriga ledamöter: **Måns Clausen** (skådespelare), **Ulrika Dalenstam** (producent), **Robert Forsman** (tekniker), **Andrzej Glosniak** (dansare), **Zofi Lagerman** (scenograf), **Simon Norrthon** (skådespelare), **Martyna Lisowska** (musikalartist), **Inga Onn** (skådespelare), **Pontus Plaenge** (skådespelare/regissör), **Annika Stöberg** (maskdesign film).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00-16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
[facebook.com/teaterforbundet](https://www.facebook.com/teaterforbundet)
twitter.com/teaterforbundet

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

NOMINERA TILL FILMAVDELNINGENS STYRELSE

SENAST DEN 31 JANUARI 2018

Vet du någon person som arbetar i film- och tv-branschen som du tycker skulle platsa i styrelsen för Filmavdelningen inom Teaterförbundet?

ATT TÄNKA PÅ

- Den nominerade måste vara tillfrågad och ha accepterat nomineringen.
- Den nominerade måste vara medlem i Teaterförbundets Filmavdelning.

Mejla din nominering senast 31 januari till Niclas Peyron, sammankallande i Filmavdelningens valberedning: misterpeyron@icloud.com

Bifoga kontaktuppgifter till dig och den nominerade.

STIPENDIER TILL FOLK OCH KULTUR

**VILL DU DELTA I FOLK OCH KULTUR I
ESKILSTUNA DEN 7-10 FEBRUARI 2018?**

Teaterförbundet för scen och film delar ut 10 stipendier à 2000 kr för deltagande i det kulturpolitiska konventet Folk och kultur.

Stipendiet kan sökas av dig som är aktiv medlem i Teaterförbundet, och som inte kan finansiera ditt deltagande på annat vis.

SÅ HÄR SÖKER DU STIPENDIET

- Mejla ditt namn och dina kontaktuppgifter till anmalan@teaterforbundet.se
- Skriv "Folk och kultur" i ärenderaden.
- Sista ansökningsdatum är **12 januari 2018**
- Stipendierna lottas ut bland ansökningarna

Du kan få besked om du får stipendiet innan du anmäler dig till Folk och kultur, men stipendiet betalas ut först efter du har anmält dig. Glöm inte att ta en kopia på anmälan till oss!

Kalendarium

- 31 dec **GOTT NYTT ÅR!**
- 31 dec **Sök stipendier för studerande och unga** aktörer. Ansök från Gustav Fredriksson och Olof Winnerstrands fonder som förvaltas av Teaterförbundet för scen och film.
- 01 jan **Skratta åt hela Sverige**
– ny komedimanustävling. Bakom tävlingen ligger Komediefilmfestivalen, SVT Drama och Svenska Filminstitutet.
- 12 jan **Ansök om stipendium till Folk och kultur**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 15 jan **Platschefsutbildning**
med Alexander Jönsson. En veckas kurs i Göteborg för filmarbetare som vill vidareutbilda sig. (Kulturakademin Trappan)
- 15 jan **Ansök till Stockholms konstnärliga högskola**
Kandidat- och masterprogram inom cirkus, dans, danspedagogik, film, opera och skådespeleri.
- 15 jan **Dans, rörelse, koreografi för skådespelare**
En veckas workshop med Lidia Wos i Malmö. (Teateralliansen)
- 16 jan **Möte med Stephen Rappaport**
Workshop i Stockholm för professionellt yrkesverk-samma dansare. (Dansalliansen)
- 22 jan **Med makt att förändra**
Utbildning i Lund, med inspiration och praktiska tips för att behärska maktens strukturer. (Svenska Regissörsföreningen inom Teaterförbundet)
- 23 jan **Afro hair and Media Makeup**
med Kamanza Amihyia. Masterclass i Göteborg för maskörer inom film, tv och scenkonst. (Kulturakademin Trappan)
- 26 jan **Göteborg Film Festival**
Under 11 dagar visas 450 filmer från 80 länder, seminarier, prisutdelningar mm.
- 29 jan **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 29 jan **Workshop Destins Croisés**
– Organic Creative Process. Workshop i Göteborg för dansare och koreografer. (Kulturakademin, Dansalliansen, Danscentrum Väst, Dansnät Sverige)
- 02 feb **Fascia Flow**
– en rörelsemetod baserad på fasciastrukturens egenskaper. Workshop för professionella dansare och koreografer med Liselotte Reivén. (Dansalliansen, Danscentrum, Kulturakademin Trappan)
- 07 feb **Folk och kultur**
Ett kulturpolitiskt konvent i Eskilstuna
- 12 feb **Master Class med Kirk Baltz**
Fyra dagars kurs i Stockholm för skådespelare. (Teateralliansen)

Enade vi stå, söndrade vi falla.
Män som kvinnor – nu går vi mot nya
tider. Låt 2018 bli en vändpunkt med
nya tankesätt.

Gott nytt år!

#metoobackstage

#tystdansa

#skrattetihalsen

#tystnadtagnig

#visjungerut

#theshowisover

#närmusikentystnar